

About this document

This document is a transcription of Christiaan Siebenhaar's "Handleiding voor het Onderwijs in de Schermkunst" ("Manual for the Education in Fencing"). The transcription is of the third improved printing, published in 1861 in The Hague. The first edition of this book was published in 1858. The treatise is a relatively small book, 17cm tall and 80 pages long, and was likely intended mainly to deal with teaching fencing in a military context, though it does apply to civilian fencing as well. In it, Siebenhaar described fencing with the dueling sword (foil), sabre, long stick, short stick and rifle (i.e. with bayonet), providing basic instruction, and a series of solo and/or partner drills for each weapon. To supplement the text, the book further contains fold-out sections with illustrations of different fencing situations, photographs of which have been included in this document.

Please note the following:

Copyright 2011 by Reinier van Noort. Subject to Fair Use. Users may, without further permission, display, save, and print this work for personal, non commercial use, provided that the copyright notice is not severed from the work. Libraries may store this material and non-commercially redistribute it to their patrons in electronic or printed form for personal, non-commercial use, provided that the copyright notice is not severed from the work.

School voor Historische Schermkunsten - www.bruchius.com

HANDLEIDING

VOOR HET

ONDERWIJS IN DE SCHERMKUNST

DOOR

C. SIEBENHAAR,

*Sergeant-Schermmeeſter bij het Regiment
Grenadiers en Jagers.*

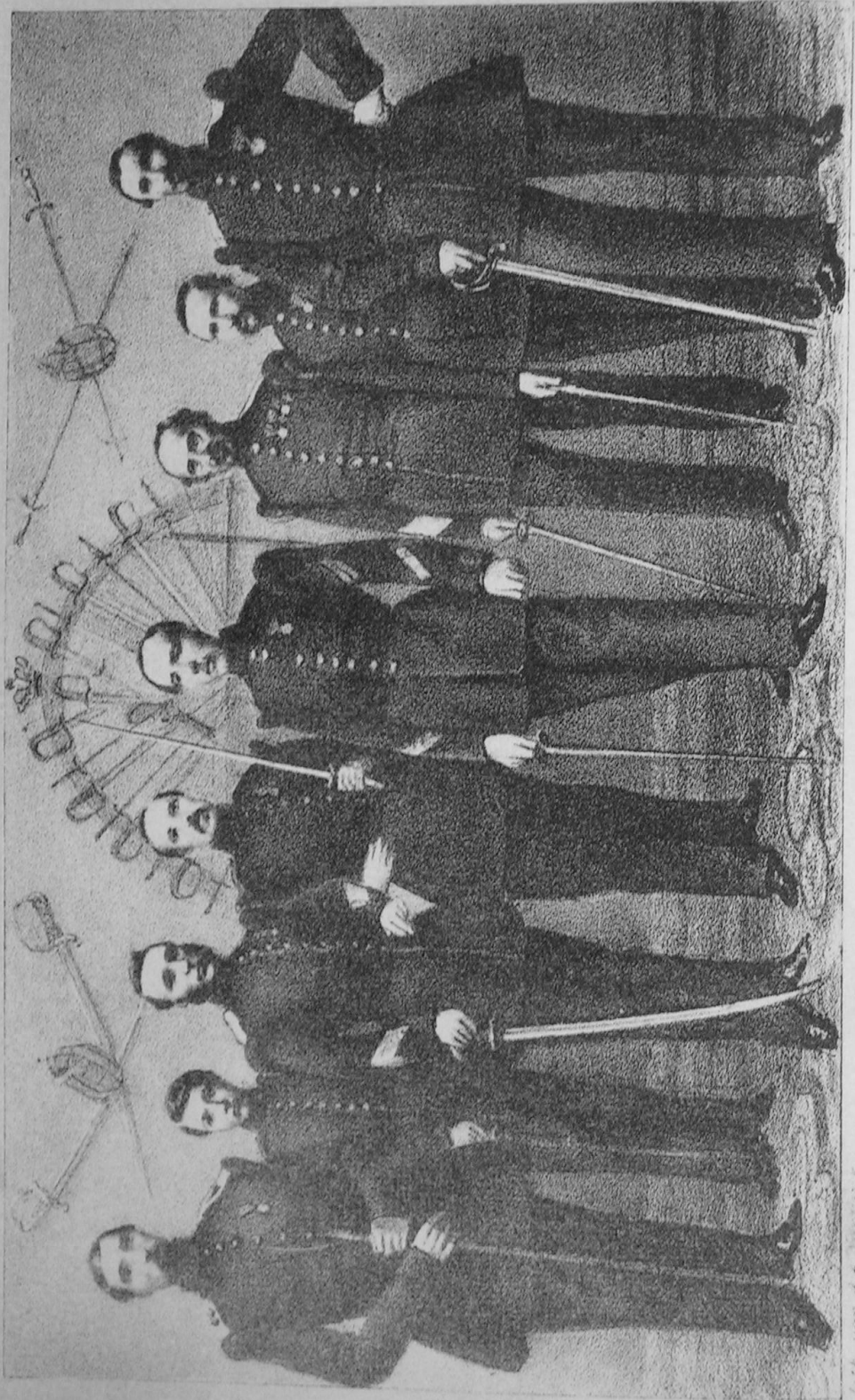
~~~~~

DERDE VERBETERDE DRUK

met 58 Figuren en eene Titelplaat, eenige bekende ſchermmeeſters voorſtellende

---

'S GRAVENHAGE,
DE ERVEN DOORMAN
1861.

2. Dr. van der A. ...

VOORREDE.

Het gemis eener Handleiding voor het onderwijzen der Schermkunst was oorzaak, dat van dit werk in 1858 een eerste druk verscheen.

Die arbeid vond zooveel deelneming, dat thans reeds een derde druk noodzakelijk is. De gunstige aanbevelingen van Hunne Excellentien de Ministers van Oorlog en van Marine hebben daartoe bijzonder bijgedragen.

De Schrijver neemt deze gelegenheid te baat om zijne dankbaarheid te betuigen jegens allen, die hem geholpen hebben in zijne poging om de Hollandsche taal bij de Schermkunst in te voeren.

Hij hoopt dat deze nieuwe uitgaaf dat doel moge blijven bevorderen, en dat er weldra in Nederland niemand meer gevonden worde, die deze kunst in eene vreemde taal onderwijst, welke hij soms zelf niet verstaat en daardoor zóó verbastert, dat de uitdrukkingen vaak voor den taalkundige onverstaaubar worden.

's Gravenhage, April 1861.

ALGEMEENE BESCHOUWINGEN

OVER HET

SCHERMEN.

Het schermen, dat onder de nuttigste lichaams oefeningen behoort, geeft kracht en vlugheid, zelfvertrouwen en tegenwoordigheid van geest in het gevaar. Het is uitnemend geschikt om in het leger eenen krijgshaftigen geest te onderhouden, en om het opkomend geslacht met moed en onverschrokkenheid te bezielen.

De onderwijzers moeten er zich op toeleggen hunne leerlingen eene sierlijke houding te doen aannemen. Ook moeten zij zorg dragen, dat de bewegingen zooveel mogelijk met de hand worden uitgevoerd, zonder dat de arm uit de stelling gaat. Het wapen moet door het buigen van den pols worden bestuurd. Dit is het beste middel om steeds gedekt te blijven.

In de gevechtsstelling moet het ligchaam voornamelijk op het achterbeen rusten, daar dit het vlug uitvallen bevordert.

De uitval moet niet grooter gemaakt worden dan in Art. 6 der Inleiding voor den Degen is aangegeven, omdat men anders bij het opstaan in zijne beweging belemmerd is.

De achtervoet moet zooveel mogelijk op dezelfde plaats blijven. *Zoovel mogelijk slechts*, daar men bij den aanval soms iets voorwaarts moet gaan om de tegenpartij te kunnen bereiken, en soms iets achterwaarts om zijn' afstand te hernemen.

De schijnbewegingen hebben ten doel den tegenstander te misleiden en hem in verwarring te doen geraken, waardoor hij zich ligtelijk blootgeeft. Als er gebruik van gemaakt wordt, moet men zorgen gedurende die bewegingen zelf gedekt te blijven.

Het schermen bestaat voor beide partijen in aanvallen en verdedigen.

De aanvaller tracht zijne tegenpartij, ten minste als deze goed gedekt staat, door schijnbewegingen te misleiden, en zoo hem dat gelukt, moet hij, zonder zich zelven bloot te geven, met vaardigheid gebruik maken van elke kans, die hem wordt aangeboden, om den verdediger met zijn wapen te treffen. Indien de aanval mislukt, moet hij bedacht zijn op den nastoot of naslag van den verdediger en dus gedekt terugtrekken.

De verdediger moet het wapen van den aanvaller in het oog houden. Hij moet zorgen, dat hij zich niet uit zijne gedekte stelling laat brengen en vooral, dat hij zijne bedaardheid niet verliest bij den soms onstuimigen aanval. Als de aanvaller zich gedurende zijne bewegingen blootgeeft, maakt hij er onmiddellijk gebruik van. Wanneer de aanval is afgeweerd, zit hij zijnen tegenstander met den meesten spoed achterna.

--- p7 ---

De nastooten en naslagen behooren tot de belangrijkste gedeelten der Schermkunst. Zij gelukken dikwijls, vooral als zij snel worden aangebragt, omdat een afgeweerde stoot of slag den aanvaller meestal een oogenblik in eene ongedekte stelling doet verkeren.

Het is een bewijs van weinig oefening als beide partijen gedurig en dikwijls gelijktijdig op elkander aanvallen, zoodat beiden dan veelal geraakt worden. Het is daarentegen een bewijs van geoefendheid wanneer men elkanders bewegingen nagaat, niet aanvaltzonder eenige kans van treffen en als men van elke fout, die zijn tegenstander maakt, met vaardigheid partij trekt.

Om *Prevót* te worden op den Degen, de Sabel, den langen of korten stok, moet de leerling alle lessen kunnen uitvoeren en bij de drie eerste wapens de 1ste Afdeeling en bij het vierde de 12 eerste lessen kunnen onderwijzen. Op het Geweer moet de leerling alles kunnen uitvoeren en in staat zijn de beginselen te onderwijzen. De leerlingen moeten tevens zooveel van "het trekken" kennen, dat zij het bewijs geven van hun wapen te kunnen gebruiken.

Om *Meester* op eenig wapen te worden, moet de *Prevót* alle lessen kunnen uitvoeren en onderwijzen en bij "het trekken" toonen, dat hij zijn wapen goed meester is.

Om *Meester op alle wapens* te worden, wordt niet alleen eene grondige kennis der vijf wapens vereischt, maar ook dat de daarvoor in aanmerking komende persoon zich een geruimen tijd met het geven van onderwijs heeft bezig gehouden.

--- p8 ---

Tot deze verschillende rangen worden slechts militairen bevorderd, die door gedrag en dienstijver uitmunten en van wie men verwachten kan, dat zij hunnen rang eer zullen aandoen.

Men acht het wenschelijk burger-leerlingen niet tot *Prevót* te bevorderen vóór dat zij 14 jaren oud zijn, en hun geen brevet als *Meester* te verleen alvorens zij den leeftijd van 16 jaren hebben bereikt.

De aanstellingen geschieden door de Meesters. Zij hebben het regt hunne handteekening te plaatsen op de brevetten voor de wapens waarop zij Meester zijn, met uitzondering van de Meesters op den Degen, die gerechtigd zijn de brevetten ook voor andere wapens te teekenen, moettende de Degen steeds als het hoofdwapen beschouwd worden.

Het laatste gedeelte der in deze Handleiding voorkomende kommando's (door het teeken = aangeduid) moet als uitvoerings-kommando beschouwd worden, behalve bij den langen stok en bij de zes laatste lessen van den korten.

De aanwijzingen, tusschen twee haakjes geplaatst, behooren niet tot de kommando's.

Bij de instructie moet de onderwijzer de kommando's ontleden en de zamenstellende deelen achtereenvolgens doen uitvoeren.

INLEIDING VOOR DEN DEGEN.

Artikel 1. Om in de gevechtsstelling te komen, moeten de volgende vijf standen achtereenvolgens aangenomen worden:

Eerste stand. De holte van den regtervoet tegen den linkerhiel, de linkerschouder teruggetrokken, het lemmet van den degen in de linkerhand onder het gevest vasthouden tusschen de toppen der twee voorste vingers en van den duim, rustende de pols der hand op de heup, de rechterarm langs de zijde uitgestrekt, de rechterhand met de kneukels naar voren. (*Fig. 1*).

Tweede stand. (**Presenteer = de hand**). De rechterhand langs de zijde tot onder den arm optrekken, haar daarna in eene horizontale rigting voorwaarts uitstrekken, de hand open met den duim naar boven. (*Fig. 2*).

(**Draai = de hand**). In denzelfden stand de hand tweemaal draaijen.

Derde stand. (**Trek = den degen**). Het gevest van den degen met de volle rechterhand omvatten. (*Fig. 3*).

Vierde stand. (**Buig = in**). Den degen met de rechter-

hand als uit de scheede trekken en boven het hoofd brengen, de rechterarm voorwaarts uitgestrekt en het einde van het lemmet tusschen den top van den duim en voorsten vinger, de knieën gebogen. (*Fig. 4*).

Vijfde stand. (**Gevechtsstelling**). Den regtervoet hoorbaar tusschen 35 en 60 duim voorwaarts brengen, naarmate der gestalte van den man, de knieën gebogen laten, de rechterknie loodrecht boven den hiel, en de linkerknie loodrecht boven de punt van dien voet, de punt van den degen voorwaarts brengen ter hoogte van het oog, de hand iets beneden den schouder, het gevest in de volle hand met den duim uitgestrekt bovenop, de arm een weinig gebogen, de elleboog binnenwaarts, de linkerschouder teruggetrokken, de linkerarm in eene flauwe bogt opwaarts met de hand ter hoogte van het hoofd, de palm binnenwaarts. (*Fig. 5*).

Art. 2. **De pas voorwaarts.** – Den regtervoet twee à drie palmen voorwaarts plaatsen, en den linker evenveel laten volgen.

Art. 3. **De pas achterwaarts.** – Den linkervoet twee à drie palmen achterwaarts plaatsen, den rechter evenveel laten volgen en hoorbaar neêrzetten.

Art. 4. **De halve uitval.** – Het bovenlijf vooruitbrengen door het linkerbeen te strekken, den rechterarm uitstrekken, de punt van den degen een weinig laten zakken en den linkerarm laten vallen, de palm der hand buitenwaarts.

Art. 5. **Herstellen.** – De gevechtsstelling weder aannemen.

Art. 6. **De uitval.** – Den regtervoet digt langs den grond voorwaarts brengen, de rechterknie loodrecht boven de punt van den voet, de rechterarm gestrekt, de punt van den degen een weinig omlaag, het linkerbeen gestrekt, den linkerarm laten vallen met de palm der hand buitenwaarts.

Art. 7. **Herstellen.** – Den regtervoet terugtrekken en hoorbaar neêrzetten, en de gevechtsstelling weder aannemen.

Art. 8. **De parade links.** – Den degen des onderwijzers aan de binnenzijde van boven naar beneden sterk afweren, de hand omdraaijen met de nagels een weinig naar boven. (*Fig. 6*).

Art. 9. **De parade regts.** – Den degen des onderwijzers aan de buitenzijde van boven naar beneden sterk afweren, de hand omdraaijen met de nagels een weinig naar beneden. (*Fig. 7*).

Art. 10. **De parade laag links.** – De hand omdraaijen met de nagels naar boven, de punt van den degen laten zakken en, door hem op te halen, den degen des onderwijzers aan de binnenzijde sterk afweren. (*Fig. 8*).

Art. 11. **De parade laag regts.** – Even als de parade laag links, doch de nagels een weinig benedenwaarts en den degen des onderwijzers aan de buitenzijde afweren. (*Fig. 9*).

Art. 12. **De parade laag regts met de hand omge-**

--- p12 ---

keerd. – Even als de vorige parade, doch de hand geheel omkeeren met den duim naar beneden. (*Fig. 10*).

Art. 13. **De parade hoog links.** – De hand in de positie van art. 12 laten en den stoot hoog links ophalen. (*Fig. 11*).

Art. 14. **De parade hoog regts.** – Zonder de houding der hand te veranderen, den stoot hoog regts afweren. (*Fig. 12*).

Art. 15. Bij elke parade wordt de arm uitgestrekt, en de punt van den degen bij de twee eerste paraden op de borst, bij de twee volgende een palm lager en bij de drie laatste op het onderlijf van den onderwijzer gerigt. De leerling ziet den onderwijzer steeds aan.

De onderwijzer moet de punt van zijn degen zoodanig op den leerling rigten, dat deze begrijpen kan, dat de zeven paraden noodig zijn om de verschillende stooten te kunnen afweren.

De onderwijzer moet de stooten na de vier eerste paraden door den leerling borenderwijs laten brengen, de hand met de nagels naar boven en de elleboog binnenwaarts, en na de drie laatste met de hand omgekeerd, de pink naar boven.

De zeven paraden worden in de eerste les aan den leerling onderwezen als hij in de gevechtsstelling staat; daarna laat men hem in de tweede les na elke parade uitvallen, met inachtneming dat de 6de en 7de parade in de gevechtsstelling

--- p13 ---

worden uitgevoerd zonder daarna uit te vallen. Men komt in de linksche parade terug om tot de volgende lessen over te gaan.

Bij de lessen, waarin men aan de andere zijde van den degen moet komen om te stooten, moet de degen na de twee eerste paraden onder des onderwijzers degen doorgaan, en na de overige er overheen; uitgezonderd in de 5de les der 2de Afdeeling, waarin de degen opgeligt moet worden en om de punt van des onderwijzers degen heengebragt.

In de 6de en 7de les de 2de Afdeeling moet de punt van den degen eerst dalen en daarna langs de linkerzijde omgehaald worden, om den stoot naar de rechterzijde der borst te brengen.

In de 7de les der 2de Afdeeling, waar gekommandeerd wordt: "Het bovenlijf terug, hoog links omhalen, stoot regts," blijft de leerling in den uitval liggen, trekt het bovenlijf terug om hoog links te kunnen afweren en langs de linkerzijde om te halen, wordende de stoot daarna op de rechterzijde der borst gebragt. (*Fig. 13*).

Het sterk afweren dient tot krachtsontwikkeling van des leerlings hand en arm. Bij het trekken echter worden de stooten afgeweerd door slechts aan te sluiten, zoo als in de 8ste les der 2de Afdeeling aangetoond wordt.

Bij de instructie laat de onderwijzer de stooten door den leerling werkelijk brengen, ten einde hem te oefenen in het juist besturen van zijn wapen. Naarmate de leerling in geoefendheid vooruit gaat, worden de stooten door den on-

--- p14 ---

wijzer afgeweerd, makende deze daartoe gebruik van de bewegingen, die in de tweede kolom zijn aangegeven. De oefening tegen een' muur, waartegen een lapje als mikpunt is gehecht, ter hoogte van de borst eens schermers als hij in de gevechtsstelling staat, is van veel nut. De leerling plaatst zich zoodanig in de gevechtsstelling er voor, dat hij met de punt der fleuret, door een uitval het doel kan bereiken. (*Fig. 14*).

Art. 16. Het salut in verbinding met uitvallen, stooten en paraden. (De Muur.)

Deze groet dient om te bewijzen, dat men zich eene sierlijke houding heeft eigengemaakt en dat men vlug en behendig is in het juist aanvallen en afweren.

Beide trekkers in den 1sten stand tegenover elkander staande, trekken den degen zoo als in art. 1 is verklaard, maar in plaats van den 5^{den} stand aan te nemen, vallen zij schuinsregts uit met de nagels der hand naar boven; daarna staan zij in diezelfde rigting met 2 appèls op, en plaatsen den regtervoet met de holte tegen den linkerhiel. In deze houding staande noodigt een der trekkers den ander uit om aan te vangen, met de woorden: "De eer aan u."

De uitgenoodigde (N°. 1) plaatst den regtervoet vóór met den hiel tegen de holte van den linker, den degen tevens in de lijn brengende met de punt naar de borst der tegenpartij (N°. 2) gerigt. Hij valt daarna regt uit op N°. 2, die dezen stoot met de parade "laag links" afweert. Daarna

--- p15 ---

brengen beiden den degen en den regtervoet regts buiten de gevechtslijn, maken een appèl en plaatsen dien voet weder met de holte tegen den linkerhiel. De omstanders worden door de twee trekkers naar beide zijden gesalueerd. Daartoe draaijen deze den degen voor langs over het hoofd en salueren de omstanders links en regts, die zulks beantwoorden. Daarna worden de degens in de gevechtslijn

gebragt met de nagels der hand naar boven, de hand omkeeren en de degens langs de linkerzijde omhalen, om in de gevechtsstelling te komen.

N°. 1 begint zijn aanval met “halve uitval, stoot regts,” en laat door de parade van N°. 2 zijn degen met de punt naar den linkerschouder vallen, het gevest slechts met den duim en voorsten vinger vasthoudende, de hand omhoog, de pink naar boven en de arm gestrekt.

N°. 2 moet na de parade de punt van zijn’ degen laten zakken en buiten de gevechtslijn brengen, altijd naar de tegenovergestelde zijde der parade. Hierna nemen beiden de gevechtsstelling weder aan.

N°. 1 valt thans ten tweeden male aan met “halve uitval, stoot links” en laat door de parade van N°. 2 zijn degen met de punt naar den regterschouder vallen; daarna staat hij op en plaatst den regtervoet met den hiel tegen de holte van den linker, de hand en den degen in dezelfde stelling houdende, in welke positie hij nu geheel uitvalt. Daarna komen beiden weêr in de gevechtsstelling terug.

N°. 1 doet nu zijn derden aanval, valt daarbij geheel uit,

--- p16 ---

den “stoot regts” brengende, waarna beiden de gevechtsstelling hernemen.

Eindelijk doet N°. 1 zijn vierden aanval, geheel uitvallende en den “stoot links” brengende, en neemt daarna, even als N°. 2, de gevechtsstelling weder aan.

Deze vier stooten zijn voldoende, doch kunnen naar verkiezing door nog meerdere gevolgd worden.

Na afloop dezer stooten laat N°. 1 de punt van zijn’ degen tweemaal onder dien van N°. 2 doorgaan, brengt den regtervoet en den degen regts buiten de lijn, maakt een appèl en plaatst den regtervoet weêr met de holte tegen den linkerhiel.

Op het oogenblik, dat N°. 1 den regtervoet regts afzet, plaatst N°. 2 dien voet met den hiel tegen de holte van den linker, en valt daarna op N°. 1 uit, die dezen stoot met de parade “laag links” afweert. N°. 2 is nu op dezelfde wijs werkzaam als voor N°. 1 is verklaard.

Na afloop hiervan brengen beiden den regtervoet en den degen regts buiten de lijn, maken een appèl en plaatsen dien voet daarna weder met de holte tegen den linkerhiel. Vervolgens salueren beiden nogmaals, zoo als reeds verklaard is, en komen in de gevechtsstelling terug.

Nadat zij den linkervoet met den hiel tegen de holte van den regter hebben geplaatst, salueren zij elkander, door de regterhand ter hoogte van de kin te brengen en langs de regterzijde neêr te laten vallen met de nagels der hand naar voren.

--- p17 ---

Deze groet (Muur) wordt voorgesteld in de Figuren 15, 16, 17 en 18.

Art. 17. **Het salut vóór het trekken.** – De beide trekkers staan in den 1sten stand tegenover elkander met het gevest van den degen in de volle regterhand en het masker in de linker (*Fig.* 21 en 22); daarna vallen zij schuinsregts uit op de wijze als in art. 16 verklaard is, en komen daardoor in de positie door *Fig.* 19 en 20 voorgesteld. Vervolgens staan zij op, groeten elkander, zetten het masker op en nemen de gevechtsstelling aan. Deze groet wordt op dezelfde wijze uitgevoerd als in art. 16 verklaard is, uitgezonderd dat er niet wordt uitgevallen zoo als voor N°. 1 en 2 is uitgelegd.

Art. 18. Om goede leerlingen te vormen, is het noodig hen vooral te oefenen in het “in den kring” opnemen der stooten, die op hen gemaakt worden; moetende de onderwijzer er op letten, dat de hand daarbij niet van de plaats gaat, daar de kring met de punt van den degen beschreven moet worden.

Art. 19. Hoewel men gedurende het trekken vrij is in de keuze der paraden, en een stoot meestal door verschillende paraden afgeweerd kan worden, zoo moet men daartoe echter steeds de doelmatigste kiezen.

Art. 20. Wanneer een der trekkers getroffen wordt, geeft hij zulks door het woord *raak* te kennen.

--- p18 ---

Art. 21. Het onderwijs van den degen kan ook met de linkerhand worden uitgevoerd. Alles wat in deze handleiding voor linkerhand en voet bepaald is, geldt dan voor den rechter; eveneens moet in dat geval alles, wat voor den rechter is aangegeven, op den linker toegepast worden.

De volgende Figuren stellen eenige trekkende partijen voor met het masker op.

Art. 22. *Fig. 23* stelt voor het maken van een uitval met de punt van den degen naar de borst der tegenpartij gerigt. Deze stoot wordt in de gevechtsstelling links afgeweerd. (*Fig. 24*).

Art. 23. *Fig. 25* stelt denzelfden stoot voor, die in Art. 22 is aangegeven. Hij wordt echter in *Fig. 26* rechts afgeweerd.

Art. 24 *Fig. 27* stelt een stoot voor naar het onderlijf gerigt.
Deze wordt in *Fig. 28* laagregts (met de hand omgekeerd) afgeweerd.

Art. 25. In *Fig. 29* wordt een trekker voorgesteld, die een' schijnstoot verrigt, doch de hand te hoog oplicht en zich daardoor blootgeeft.

Fig. 30 stelt de tegenpartij voor, die van deze fout partij trekt.

--- p19 ---

DE DEGEN.

Het onderwijs is verdeeld in drie Afdeelingen.
Elke Afdeeling bevat acht Lessen.

Eerste Afdeeling.

EERSTE LES.

Presenteer = de hand!
Draai = de hand!
Trek = den degen!
Buig = in!
Tot 't gevecht = positie!
Pas voorwaarts = marsch!
Pas achterwaarts = marsch!
Halve uitval = één!
Herstel!
Uitval = één!
Herstel!
Links = pareer!
Regts = pareer!

--- p20 ---

Laag links = pareer!
Laag regts = pareer!
Laag regts (de hand omgekeerd) = pareer!
Hoog links = pareer!
Hoog regts = pareer!
Links = pareer!

DE DEGENS AAN DE BINNENZIJDE

TWEDE LES.

Bewegingen voor den leerling.

Links pareer = uitval!
Opstaan – regts pareer = uitval!
Opstaan – laag links pareer = uitval!
Opstaan – laag regts pareer = uitval!
Opstaan – laag regts (de h. o.) pareer = uitval!
Opstaan – hoog links, hoog regts en links =
pareer!

Bewegingen voor den Onderwijzer.

In den kring regts pareren.
In den kring links pareren.
In den kring laag regts pareren.
Laag regts (de h. o.) pareren.
Hoog links pareren.

DERDE LES.

Links pareer = uitval!
Opstaan – links pareer = uitval!
Opstaan – regts pareer = uitval!

Links pareren.
In den kring regts pareren.
Regts pareren.

--- p21 ---

Bewegingen voor den Leerling.

Bewegingen voor den Onderwijzer.

Opstaan – regts pareer = uitval!
Opstaan – laag links pareer = uitval!
Opstaan – laag links pareer = uitval!
Opstaan – laag regts pareer = uitval!
Opstaan – laag regts pareer = uitval!
Opstaan – laag regts (de h. o.) pareer = uitval!
Opstaan – laag regts (de h. o.) pareer = uitval!
Opstaan – laag regts (de h. o.) pareer = uitval!
Opstaan – hoog links, hoog regts en links =
pareer!

In den kring links pareren.
Laag links pareren.
In den kring laag regts pareren.
Laag regts pareren.
Laag regts (de h. o.) pareren.
Laag regts (de h. o.) pareren.
Hoog links pareren.

VIERDE LES.

Stoot regts = uitval!
Opstaan regts = pareer!
Stoot links = uitval!
Opstaan – laag links = pareer!
Stoot regts = uitval!
Opstaan – laag regts = pareer!
Stoot links = uitval!
Opstaan – links = pareer!

Regts pareren.
Laag links pareren.
Laag regts pareren.
Links pareren.

--- p22 ---

VIJFDE LES.

Bewegingen voor den Leerling.

Bewegingen voor den Onderwijzer.

Schijnstoot regts, stoot links = uitval!

Den schijnstoot regts en den stoot in den kring regts pareren.

Opstaan – regts = pareer!
Schijnstoot links, stoot regts = uitval!

Den schijnstoot links en den stoot in den kring links pareren.

Opstaan – laag links = pareer!
Schijnstoot regts, stoot links = uitval!

Den schijnstoot laag regts en den stoot in den kring laag regts pareren.

Opstaan – laag regts = pareer!
Schijnstoot links, stoot regts = uitval!

Den schijnstoot laag links en den stoot in den kring laag links pareren.

Opstaan – links = pareer!

ZESDE LES.

Schijnstoot regts en links, stoot regts = uitval!

Opstaan – regts = pareer!

Schijnstoot links en regts, stoot links = uitval!

Opstaan – laag links = pareer!

--- p23 ---

Bewegingen voor den Leerling.

Schijnstoot regts en links, stoot regts = uitval!

Opstaan – laag regts = pareer!

Schijnstoot links en regts, stoot links = uitval!

Opstaan – links = pareer!

Den 1sten schijnstoot regts, den 2^{den} links en den stoot regts pareren.

Den 1sten schijnstoot links, den 2^{den} regts en den stoot laag links pareren.

Bewegingen voor den Onderwijzer.

Den 1sten schijnstoot laag regts, den 2^{den} laag links en den stoot laag regts pareren.

Den 1sten schijnstoot laag links, den 2^{den} laag regts en den stoot links pareren.

ZEVENDE LES.

In den kring schijnstoot regts, stoot regts = uitval!

Opstaan – regts = pareer!

In den kring schijnstoot links, stoot links = uitval!

Opstaan – laag links = pareer!

In den kring schijnstoot regts, stoot regts = uitval!

Opstaan – laag regts = pareer!

In den kring schijnstoot links, stoot links = uitval!

Opstaan – links = pareer!

Den schijnstoot in den kring links en den stoot regts pareren.

Den schijnstoot in den kring regts en den stoot laag links pareren.

Den schijnstoot in den kring laag links en den stoot laag regts pareren.

Den schijnstoot in den kring laag regts en den stoot links pareren.

ACHTSTE LES.

Tweemaal schijnstoot regts (de eerste in den kring), stoot links = uitval!

--- p24 ---

Bewegingen voor den Leerling.

Opstaan – regts = pareer!

Tweemaal schijnstoot links (de eerste in den kring), stoot regts = uitval!

Opstaan – laag links = pareer!

Tweemaal schijnstoot regts (de eerste in den kring) stoot links = uitval!

Opstaan – laag regts = pareer!

Tweemaal schijnstoot links (de eerste in den kring), stoot regts = uitval!

Bewegingen voor den Onderwijzer.

Den 1sten schijnstoot in den kring regts, den 2^{den} links en den stoot in den kring links pareren.

Den 1sten schijnstoot in den kring laag links, den 2^{den} laag regts en den stoot in den kring laag regts pareren.

Den 1sten schijnstoot in den kring laag regts, den 2^{den} laag links, en den stoot in den kring laag

Opstaan – links = pareer! uitval!	links pareren.
Opstaan – regts = pareer!	In den kring regts pareren.

Rust.

Tweede Afdeling.

DE DEGENS AAN DE BUITENZIJD.

EERSTE LES.

<i>Bewegingen voor den Leerling.</i>	<i>Bewegingen voor den Onderwijzer.</i>
Lage stoot = uitval!	Laag regts (de h. o.) pareren.
Opstaan – links pareer = uitval!	In den kring regts pareren.

--- p25 ---

<i>Bewegingen voor den Leerling.</i>	<i>Bewegingen voor den Onderwijzer.</i>
Opstaan – regts = pareer!	
Lage stoot = uitval!	Als bij den eersten uitval.
Opstaan – regts = pareer!	
Lage stoot = uitval!	Als bij den eersten uitval.
Opstaan – laag links pareer = uitval!	In den kring laag regts pareren.
Opstaan – regts = pareer!	
Lage stoot = uitval!	Als bij den eersten uitval.
Opstaan – laag regts pareer = uitval!	Laag regts pareren.
Opstaan – regts = pareer!	
Lage stoot = uitval!	Als bij den eersten uitval.
Opstaan – laag regts (de h. o.) pareer = uitval!	Hoog links pareren.
Opstaan – hoog links, hoog regts en links pareer = uitval!	In den kring regts pareren.
Opstaan – regts = pareer!	

TWEDE LES.

Lage stoot = uitval!	Hoog links pareren.
Opstaan – hoog links, hoog regts en links pareer = uitval!	In den kring regts pareren.
Opstaan – regts = pareer!	
Lage stoot = uitval!	Als bij den eersten uitval.
Opstaan – hoog links, hoog regts, links en regts = pareer!	
Lage stoot = uitval!	Als bij den eersten uitval.

--- p26 ---

<i>Bewegingen voor den Leerling.</i>	<i>Bewegingen voor den Onderwijzer.</i>
Opstaan – hoog links, hoog regts, links, regts en laag links pareer = uitval!	In den kring laag regts pareren.
Opstaan – regts = pareer!	
Lage stoot = uitval!	Als bij den eersten uitval.

Opstaan – hoog links, hoog regts, links, regts, laag links en laag regts pareer = uitval!	Laag regts pareren.
Opstaan – regts = pareer!	
Lage stoot = uitval!	Als bij den eersten uitval.
Opstaan – hoog links, hoog regts, links, regts, laag links, laag regts en laag regts (de h. o.) pareer = uitval!	Als bij den eersten uitval.
Opstaan – hoog links, hoog regts en links pareer = uitval!	In den kring regts pareren.
Opstaan – regts = pareer!	

DERDE LES.

Schijnstoot omlaag, stoot regts = uitval!	Den schijnstoot laag regts (de h. o.) en den stoot in den kring links pareren.
Opstaan – links pareer = uitval!	In den kring regts pareren.
Opstaan – regts = pareer!	
Schijnstoot omlaag, stoot regts = uitval!	Den schijnstoot laag regts (de h. o.) en den stoot regts pareren.

--- p27 ---

<i>Bewegingen voor den Leerling.</i>	<i>Bewegingen voor den Onderwijzer.</i>
Opstaan – regts = pareer!	
Schijnstoot omlaag, stoot regts = uitval!	Als bij den derden uitval.
Opstaan – laag links pareer = uitval!	In den kring laag regts pareren.
Opstaan – regts = pareer!	
Schijnstoot omlaag, stoot regts = uitval!	Als bij den derden uitval.
Opstaan – laag regts pareer = uitval!	Laag regts pareren.
Opstaan – regts = pareer!	

VIERDE LES.

Schijnstoot omlaag, schijnstoot regts, lage stoot = uitval!	Den 1 ^{sten} schijnstoot laag regts (de h. o.) den 2 ^{den} regts en den stoot hoog links pareren.
Opstaan – hoog links, hoog regts en links pareer = uitval!	In den kring regts pareren.
Opstaan – regts = pareer!	
Schijnstoot omlaag, schijnstoot regts, lage stoot = uitval!	Als bij den eersten uitval.
Opstaan – hoog links, hoog regts, links en regts = pareer!	
Schijnstoot omlaag, schijnstoot regts, lage stoot = uitval!	Als bij den eersten uitval.
Opstaan – hoog links, hoog regts, links regts en laag links pareer = uitval!	In den kring laag regts pareren.

--- p28 ---

<i>Bewegingen voor den Leerling.</i>	<i>Bewegingen voor den Onderwijzer.</i>
Opstaan – regts = pareer!	
Schijnstoot omlaag, schijnstoot regts, lage stoot = uitval!	Als bij den eersten uitval.

Opstaan – hoog links, hoog regts, links, regts, laag links en laag regts pareer = uitval!	Laag regts pareren.
Opstaan – regts = pareer!	
Schijnstoot omlaag, schijnstoot regts, lage stoot = uitval!	Als bij den eersten uitval.
Opstaan – hoog links, hoog regts, links, regts, laag links, laag regts en laag regts (de h. o.) pareer = uitval!	Hoog links pareren.
Opstaan – hoog links, hoog regts en links = pareer!	

DE DEGENS AAN DE BINNENZIJDE.

VIJFDE LES.

Overheen, stoot regts = uitval!	Regts pareren.
Opstaan – regts = pareer!	
Overheen, stoot links = uitval!	Links pareren.
Opstaan – links = pareer!	
Tweemaal overheen, schijnstoot regts, stoot links = uitval!	Den schijnstoot regts en den stoot in den kring regts pareren.

--- p29 ---

<i>Bewegingen voor den Leerling.</i>	<i>Bewegingen voor den Onderwijzer.</i>
Opstaan – regts = pareer!	
Tweemaal overheen, schijnstoot links, stoot regts = uitval!	Den schijnstoot links en den stoot in den kring links pareren.
Opstaan – links = pareer!	
Overheen, stoot links = uitval!	In den kring regts pareren.
Opstaan – regts = pareer!	
Overheen, stoot regts = uitval!	In den kring links pareren.
Opstaan – links = pareer!	
Overheen, schijnstoot links, stoot regts = uitval!	Den schijnstoot links en den stoot regts pareren.
Opstaan – regts = pareer!	
Overheen, schijnstoot regts, stoot links = uitval!	Den schijnstoot regts en den stoot links pareren.
Opstaan – links = pareer!	
Overheen, schijnstoot links en regts, stoot links = uitval!	Den 1 ^{sten} schijnstoot links, den 2 ^{den} regts en den stoot in den kring regts pareren.
Opstaan – regts = pareer!	
Overheen, schijnstoot regts en links, stoot regts = uitval!	Den 1 ^{sten} schijnstoot regts, den 2 ^{den} links en den stoot in den kring links pareren.
Opstaan – links = pareer!	
Overheen, in den kring schijnstoot links, stoot links = uitval!	Den schijnstoot en den stoot in den kring regts pareren.
Opstaan – regts = pareer!	
Overheen, in den kring schijnstoot regts, stoot regts = uitval!	Den schijnstoot in den kring links en den stoot regts pareren.
Opstaan – regts = pareer!	

DE DEGENS AAN DE BUITENZIJD.

ZESDE LES.

Bewegingen voor den Leerling.

Links omhalen, stoot regts = uitval!
Opstaan – links pareer = uitval!
Opstaan – regts = pareer!
Links omhalen, stoot regts = uitval!
Opstaan – regts = pareer!
Links omhalen, stoot regts = uitval!
Opstaan – laag links pareer = uitval!
Opstaan – regts = pareer!
Links omhalen, stoot regts = uitval!
Opstaan – laag regts pareer = uitval!
Opstaan – regts = pareer!

Bewegingen voor den Onderwijzer.

In den kring links pareren.
In den kring regts pareren.

Regts pareren.

Als bij den derden uitval.
In den kring laag regts pareren.

Als bij den derden uitval.
Laag regts pareren.

ZEVENDE LES.

Links omhalen, schijnstoot regts, lage stoot = uitval!
Het bovenlijf terug, hoog links omhalen, stoot = regts!
Opstaan – regts = pareer!
Links omhalen, schijnstoot regts, lage stoot = uitval!
Opstaan – hoog links, hoog regts en links pareer = uitval!

Den schijnstoot regts en den stoot hoog links pareren.
Regts pareren.

Als bij den eersten uitval.
In den kring regts pareren.

Bewegingen voor den Leerling.

Opstaan – regts = pareer!
Links omhalen, schijnstoot regts, lage stoot = uitval!
Opstaan – hoog links, hoog regts, links en regts = pareer!
Links omhalen, stoot regts = uitval!
Opstaan – regts = pareer!
Links omhalen, schijnstoot regts, lage stoot = uitval!
Opstaan – hoog links, hoog regts, links, regts en laag links, pareer = uitval!
Opstaan – regts = pareer!
Links omhalen, schijnstoot regts, lage stoot = uitval!
Opstaan – hoog links, hoog regts, links, regts, laag links en laag regts = pareer!
Links omhalen, stoot regts = uitval!
Opstaan – regts = pareer!
Links omhalen, schijnstoot regts, lage stoot =

Bewegingen voor den Onderwijzer.

Als bij den eersten uitval.

Regts pareren.

Als bij den eersten uitval.
In den kring laag regts pareren.

Als bij den eersten uitval.

Regts pareren.

Als bij den eersten uitval.

uitval!

Opstaan – hoog links, hoog regts, links, regts,
laag links, laag regts en laag regts (de h. o.) =
pareer!

Links omhalen, stoot regts = uitval!

Opstaan – links = pareer!

In den kring links pareren.

--- p32 ---

DE DEGENS AAN DE BINNENZIJD.

ACHTSTE LES.

Bewegingen voor den Leerling.

Stoot regts = uitval!

Opstaan – laag links = aansluiten!

Stoot regts = uitval!

Opstaan – links = aansluiten!

Stoot regts = uitval!

Bewegingen voor den Onderwijzer.

Regts aansluiten.

Laag regts aansluiten.

De onderwijzer pareert in den kring links, als hij de les wil doen eindigen.

Rust.

Derde Afdeeling.

DE DEGENS AAN DE BINNENZIJD.

EERSTE LES.

In den kring links pareer = uitval!

Opstaan – in den kring regts pareer = uitval!

Opstaan – in den kring laag links pareer = uitval!

Links pareren.

Regts pareren.

Laag links pareren.

--- p33 ---

Bewegingen voor den Leerling.

Opstaan – in den kring laag regts pareer = uitval!

Opstaan – in den kring links = pareer!

Bewegingen voor den Onderwijzer.

Laag regts pareren.

TWEDE LES.

Stoot regts = uitval!

Opstaan – in den kring regts = pareer!

Stoot links = uitval!

Opstaan – in den kring laag links = pareer!

Stoot regts = uitval!

Opstaan – in den kring laag regts = pareer!

Stoot links = uitval!

Opstaan – in den kring links = pareer!

Regts pareren.

Laag links pareren.

Laag regts pareren.

Links pareren.

DERDE LES.

Schijnstoot regts, stoot links = uitval!
Opstaan – in den kring regts = pareer!
Schijnstoot links, stoot regts = uitval!
Opstaan – in den kring laag links = pareer!
Schijnstoot regts, stoot links = uitval!

Den schijnstoot regts en den stoot links pareren.
Den schijnstoot links en den stoot regts pareren.
Den schijnstoot laag regts en den stoot laag links pareren.

--- p34 ---

Bewegingen voor den Leerling.
Opstaan – in den kring laag regts = pareer!
Schijnstoot links, stoot regts = uitval!
Opstaan – in den kring links = pareer!

Bewegingen voor den Onderwijzer.
Den schijnstoot laag links en den stoot laag regts pareren.

VIERDE LES.

Schijnstoot regts en links, stoot regts = uitval!
Opstaan – in den kring regts = pareer.
Schijnstoot links en regts, stoot links = uitval!
Opstaan – in den kring laag links = pareer!
Schijnstoot regts en links, stoot regts = uitval!
Opstaan – in den kring laag regts = pareer!
Schijnstoot links en regts, stoot links = uitval!
Opstaan – in den kring links = pareer!

Den 1sten schijnstoot regts, den 2^{den} links en den stoot regts pareren.
Den 1sten schijnstoot links, den 2^{den} regts en den stoot laag links pareren.
Den 1sten schijnstoot laag regts, den 2^{den} laag links en den stoot laag regts pareren.
Den 1sten schijnstoot laag links, den 2^{den} laag regts en den stoot links pareren.

VIJFDE LES.

In den kring schijnstoot regts, stoot regts = uitval!

Den schijnstoot in den kring links en den stoot regts pareren.

--- p35 ---

Bewegingen voor den Leerling.
Opstaan – in den kring regts = pareer!
In den kring schijnstoot links, stoot links = uitval!
Opstaan – in den kring laag links = pareer!
In den kring schijnstoot regts, stoot regts = uitval!
Opstaan – in den kring laag regts = pareer!
In den kring schijnstoot links, stoot links = uitval!
Opstaan – in den kring links = pareer!

Bewegingen voor den Onderwijzer.
Den schijnstoot in den kring regts en den stoot laag links pareren.
Den schijnstoot in den kring laag links en den stoot laag regts pareren.
Den schijnstoot in den kring laag regts en den stoot links pareren.

ZESDE LES.

Eerste gedeelte.

In den kring schijnstoot regts, stoot regts = uitval!	Den schijnstoot in den kring links en den stoot regts pareren.
Opstaan – in den kring regts en laag links = pareer!	
In den kring schijnstoot regts, stoot regts = uitval!	Den schijnstoot in den kring laag links en den stoot laag regts pareren.
Opstaan – in den kring laag regts en links = pareer!	

--- p36 ---

Tweede gedeelte.

<i>Bewegingen voor den Leerling.</i>	<i>Bewegingen voor den Onderwijzer.</i>
Tweemaal schijnstoot regts (de eerste in den kring), stoot links = uitval!	Den 1 ^{sten} schijnstoot in den kring links, den 2 ^{den} regts en den stoot laag links pareren.
Opstaan – in den kring laag links, laag regts en links = pareer!	

Derde gedeelte.

Tweemaal schijnstoot regts (de eerste in den kring), schijnstoot links en regts, stoot links = uitval!	Den 1 ^{sten} schijnstoot in den kring links, den 2 ^{den} regts, den 3 ^{den} laag links, den 4 ^{den} laag regts en den stoot links pareren.
Opstaan – in den kring links, regts, laag links, laag regts en links pareer = uitval!	In den kring regts pareren.
Opstaan – in den kring links = pareer!	

ZEVENDE LES.

Eerste gedeelte.

De enkele kringstooten met de kringparaden.
Elke parade afzonderlijk, doch men bepaalt zich tot de vier eerste.

Tweede gedeelte.

De dubbele kringstooten en kringparaden.

ACHTSTE LES.

De Muur of het salut in **verbinding** met uitvallen, stooten en paraden.

DE SABEL.

INLEIDING.

Artikel 1. De leerling, geplaatst zijnde met de holte van den regtervoet tegen den linkerhiel, het gevest van de sabel in de volle rechterhand met de punt naar beneden en de linkerhand op den rug gelegd (*Fig. 1*), neemt op het daartoe gegeven kommando, door de rechterhand op te ligten, dezelfde gevechtsstelling aan als bij den degen bepaald is, uitgezonderd dat de linkerhand op den rug blijft. (*Fig. 2*.)

Deze stelling, waarbij de sabels aan de binnenzijde liggen en de nagels der rechterhand naar boven gekeerd zijn, dient voor de geheele 1ste Afdeeling. De stelling voor de 2de Afdeeling is even als die voor de eerste, uitgezonderd dat de sabels aan de buitenzijde liggen en de nagels der hand naar beneden gekeerd zijn. (*Fig. 3*.)

De stelling voor de 3de Afdeeling is gelijk aan die voor de 2de, behalve dat de hand omgekeerd wordt met den duim naar beneden. (*Fig. 4*.)

Elke stelling moet in de Afdeeling, waarvoor zij aangegeven is, na het einde van elke les hernomen worden.

Art. 2. De slagen moeten steeds met den scherpen kant der kling gegeven en afgeweerd worden.

Art. 3. De schijnslagen moeten in de gevechtsstelling gegeven worden.

Art. 4. Bij het afweren der zij-, dij- en buikslagen, alsmede van de stooten naar den buik, wordt de punt van de sabel omlaag en de regtervoet achterwaarts gebragt.

Slag naar het hoofd met een uitval. (*Fig. 5*.)

Deze wordt in de gevechtsstelling afgeweerd met de rechterhand rechts en de punt van de sabel naar den linkerschouder gerigt. (*Fig. 6*); wordende de rechterhand links en de punt van de sabel naar den rechterschouder gerigt als men naar den buik heeft geslagen.

Slag naar de linkerwang met een uitval. (*Fig. 7*.)

Deze wordt in de gevechtsstelling afgeweerd (*Fig. 8*); terwijl de wangslagen afgeweerd worden in de stelling waar men in staat.

Slag naar de rechterdij met een uitval. (*Fig. 9*.)

Deze wordt in de gevechtsstelling afgeweerd met den regtervoet achterwaarts. (*Fig. 10*.)

Deze stellingen moeten ook bij het afweren der schijnslagen genomen worden.

Art. 5. Eerste afdeeling, 7de les, **slag naar den voet-uitval, pareer den slag naar = het hoofd!** (*Fig. 11*.)

De verdediger ontwijkt den slag, door den regtervoet

achterwaarts af te zetten, en geeft den aanvaller een slag naar het hoofd. (*Fig. 12*.)

Art. 6. Voor dat er getrokken wordt, moet het salut gegeven worden. (Zie art. 17 der inleiding voor den degen).

Art. 7. Bij het aanbrengen van schijnslagen moet men er op bedacht zijn de rechterhand niet te hoog op te ligten en daardoor bloot te geven, zoo als in Fig. 13 is voorgesteld. In dat geval krijgt men ligt een slag onder den arm van zijne tegenpartij, die door het aannemen van eene goede houding echter voor zijne veiligheid kan zorgen. (Fig. 14).

NB. Fig. 13 en 14 worden als eene trekkende partij met het masker op voorgesteld.

Art. 8. De lessen van de sabel kunnen ook met de linkerhand uitgevoerd worden. Alles wat in deze handleiding voor rechterhand en voet bepaald is, geldt dan voor den linker en omgekeerd. Dit onderwijs is even als bij den degen van groot nut.

Art. 9. Een paal met een bal er op, is voor eigen oefening van veel nut om de sabel te leeren besturen en den houw te brengen op het punt, dat men wenscht te treffen. (Fig. 15).

--- p40 ---

DE SABEL.

Het onderwijs is verdeeld in drie Afdeelingen.
Elke Afdeeling bevat acht Lessen.

Eerste Afdeeling.

EERSTE LES.

Slag naar het hoofd = uitval!
Opstaan – pareer den linker = wangslag!
Slag naar de regterdij = uitval!
Opstaan – pareer den slag naar = het hoofd!
Linker = wangslag (zonder uitval)!

TWEEDE LES.

Schijnslag onder den arm, slag naar het hoofd = uitval!
Opstaan – pareer den linker = wangslag!
Slag naar de regterdij = uitval!
Opstaan – pareer den slag naar = het hoofd!
Linker = wangslag (zonder uitval)!

--- p41 ---

DERDE LES.

Schijnslag naar het hoofd, slag naar het hoofd = uitval!
Opstaan – pareer den schijnslag naar de linkerwang en den regter = wangslag!
Schijnslag naar de linkerdij, slag naar de regterdij = uitval!
Opstaan – pareer den slag naar = het hoofd!
Linker = wangslag (zonder uitval)!

VIERDE LES.

Schijnslag naar de regterwang, slag naar den buik = uitval!
Opstaan – pareer den schijnslag naar het hoofd en den slag naar = de regterdij!
Slag naar het hoofd = uitval!
Opstaan – pareer den linker = wangslag!

VIJFDE LES.

Schijnslag naar de regter- en linkerwang, slag naar de zijde = uitval!

Opstaan – pareer den schijnslag naar het hoofd en den slag naar = de regterdij!
Slag naar het hoofd = uitval!
Opstaan – pareer den linker = wangslag!

--- p42 ---

ZESDE LES.

Schijnslag naar de regter- en linkerwang en naar de zijde, slag naar het hoofd = uitval!
Opstaan – pareer den schijnslag naar de linkerwang en den regter = wangslag!
Schijnslag naar de regterdij, slag naar het hoofd = uitval!
Opstaan – pareer den linker = wangslag!

ZEVENDE LES.

Slag naar den voet – uitval, pareer den slag naar = het hoofd!
Opstaan – pareer den schijnslag naar de linkerwang en naar de regterdij en den slag naar = het hoofd!
Linker = wangslag (zonder uitval)!

ACHTSTE LES.

Een dubbele pas voorwaarts, schijnslag naar de regter- en linkerwang, slag naar den arm = uitval!
Een dubbele pas achterwaarts, pareer den schijnslag naar de linkerwang en den slag naar = de regterdij!
Slag naar het hoofd = uitval!
Opstaan – pareer den linker = wangslag!

De dubbele pas voorwaarts wordt uitgevoerd, door den linkervoet, welke achter staat, vóór den regter te brengen en dezen laatsten weder vóór den linker te plaatsen; bij den dubbelen pas achterwaarts handelt men omgekeerd.

Rust.

--- p43 ---

Tweede Afdeeling.

EERSTE LES.

Slag naar het hoofd = uitval!
Opstaan – pareer den linker = wangslag!
Slag naar de regterdij = uitval!
Opstaan – pareer den slag naar = het hoofd!
Schijnslag naar de linkerwang, regter = wangslag (zonder uitval)!

TWEEDE LES.

Schijnslag naar de linkerwang, regter wangslag = uitval!
Opstaan – pareer den slag naar = het hoofd!
Slag naar de regterdij = uitval!
Opstaan – pareer den slag naar = het hoofd!
Schijnslag naar de linkerwang, regter = wangslag (zonder uitval)!

DERDE LES.

Schijnslag naar de linkerwang, slag naar de zijde = uitval!
Opstaan = pareer den schijnslag naar het hoofd en den slag naar = de regterdij!
Slag naar het hoofd = uitval!
Opstaan – pareer den schijnslag naar de linkerwang en den regter = wangslag!

--- p44 ---

VIERDE LES.

Schijnslag naar de linkerwang en naar de zijde, slag naar het hoofd = uitval!
Opstaan – pareer den schijnslag naar de linkerwang en den slag naar = de regterdij!
Slag naar het hoofd = uitval!
Opstaan – pareer den schijnslag naar de linkerwang en den regter = wangslag!

VIJFDE LES.

Schijnstoot naar den buik, slag naar het hoofd = uitval!
Opstaan – pareer den schijnslag naar de linkerwang en den slag naar = de regterdij!
Slag naar het hoofd = uitval!
Opstaan – pareer den schijnslag naar de linkerwang en den regter = wangslag!

ZESDE LES.

Schijnstoot naar den buik, schijnslag naar het hoofd, stoot naar den buik = uitval!
Opstaan – pareer den schijnslag naar het hoofd en den slag naar = de regterdij!
Slag naar het hoofd = uitval!
Opstaan – pareer den schijnslag naar de linkerwang en den regter = wangslag!

--- p45 ---

ZEVENDE LES.

Schijnslag naar de linker- en regterwang, slag naar den buik = uitval!
Opstaan – pareer den schijnslag naar het hoofd en den slag naar = de regterdij!
Slag naar het hoofd = uitval!
Opstaan – pareer den schijnslag naar de linkerwang en den regter = wangslag!

ACHTSTE LES.

Schijnslag onder den arm en naar het hoofd, slag naar den buik = uitval!
Opstaan – pareer den schijnslag naar het hoofd en den slag naar = de regterdij!
Slag naar het hoofd = uitval!
Opstaan – pareer den schijnslag naar de linkerwang en den regter = wangslag!

Rust.

Derde Afdeeling.

EERSTE LES.

Slag naar het hoofd = uitval!
Opstaan – pareer den linker = wangslag!
Slag naar de regterdij = uitval!

--- p46 ---

Opstaan – pareer den slag naar = het hoofd!
Schijnslag naar de linkerwang, slag naar = de regterzijde (zonder uitval)!

TWEEDE LES.

Slag naar den buik = uitval!
Opstaan – pareer den slag naar = het hoofd!
Slag naar den regtervoet – uitval, pareer den slag naar = het hoofd!
Opstaan – pareer den schijnslag naar de linkerwang en den slag naar = de regterzijde!

DERDE LES.

Schijnslag naar de linkerwang, slag naar de regterzijde = uitval!
Opstaan – pareer den schijnslag naar het hoofd en den slag naar = de regterdij!
Slag naar het hoofd = uitval!
Opstaan – pareer den schijnslag naar de linkerwang en den slag naar = de regterzijde!

VIERDE LES.

Schijnslag naar den buik, slag naar de regterzijde = uitval!
Opstaan – pareer den schijnslag naar het hoofd en den slag naar = de regterdij!

--- p47 ---

Slag naar het hoofd = uitval!
Opstaan – pareer den schijnslag naar de linkerwang en den slag naar = de regterzijde!

VIJFDE LES.

Schijnslag naar het hoofd en naar de rechterzijde, slag naar den buik = uitval!
Opstaan – pareer den schijnslag naar het hoofd en den slag naar = de rechterdij!
Slag naar het hoofd = uitval!
Opstaan – pareer den schijnslag naar de linkerwang en den slag naar = de rechterzijde!

ZESDE LES.

Schijnslag naar den buik en naar de rechterzijde, slag naar het hoofd = uitval!
Opstaan – pareer den schijnslag naar de linkerwang en den slag naar = de rechterdij!
Slag naar het hoofd = uitval!
Opstaan – pareer den schijnslag naar de linkerwang en den slag naar = de rechterzijde!

ZEVENDE LES.

Schijnslag naar den buik, naar de rechterzijde en naar het hoofd, slag naar de rechterdij = uitval!

--- p48 ---

Opstaan – pareer den schijnslag naar het hoofd en den slag naar = de rechterdij!
Slag naar het hoofd = uitval!
Opstaan – pareer den schijnslag naar de linkerwang en den slag naar = de rechterzijde!

ACHTSTE LES.

Schijnstoot links en rechts, stoot links = uitval!
Opstaan – pareer den stoot = hoog links!
Schijnslag naar de rechterdij, slag naar het hoofd = uitval!
Opstaan – pareer den schijnslag naar de linkerwang en den slag naar = de rechterdij!
Slag naar het hoofd = uitval!
Opstaan – pareer den schijnslag naar de linkerwang en den slag naar = de rechterzijde!

DE LANGE STOK.

INLEIDING.

Artikel 1. Om in de gevechtsstelling te komen moet de leerling de twee volgende standen achtereenvolgens aannemen:

Eerste stand. De stok in de beide handen, de rechterhand vóór de linker en dicht bij elkander, de armen voorwaarts gestrekt, de rechtervoet vóór met den hiel op een' afstand van 3 à 4 palm over de holte van den linker (Fig. 1).

Tweede stand. De stok in eene schuinsche strekking voor het gezigt, de handen van elkaâr, de linkerhand 2 à 3 palm boven het hoofd, de nagels naar voren, de rechterarm voorwaarts uitgestrekt, de hand een weinig beneden den rechterschouder (Fig. 2).

Artikel 2. De wang- en dijslagen worden uitgevoerd door den stok over het hoofd te laten zwaaijen, blijvende hij, als er meer dan één slag gegeven wordt, na den laatsten over den rechter- of linkerschouder liggen, al naar mate men regts of links geslagen heeft.

Het in de lessen voorkomende kommando: "slag (twee of drie slagen) regts of links" is slechts eene verkorting van:

"slag (twee of drie slagen) naar de rechter- of linkerwang."

Artikel 3. Om den slag naar het hoofd of onder den arm te brengen, wordt de stok langs de rechter- of linkerzijde omgehaald. Fig. 3 stelt voor het brengen van een' slag naar de linkerwang met een uitval.

Deze wordt in Fig. 4 in de gevechtsstelling afgeweerd, daarbij echter den rechtervoet achterwaarts afzettende, de beide handen bij elkander en boven het hoofd.

Deze stelling is zeer doelmatig om vlug weg te komen als men tot terugtrekken genoodzaakt wordt. Ook kunnen de verschillende slagen, alsmede de schijnslagen, in deze stelling worden afgeweerd door den stok regts en links te brengen.

Om den stoot naar den buik te brengen wordt de linker- (rechter-) hand achterwaarts teruggetrokken, totdat de arm gestrekt is, de nagels der hand naar beneden, de rechter- (linker-) hand tegen den buik met de nagels naar boven. (Fig. 5); daarna wordt de stok met de hand, welke achter is, voorwaarts gebracht, glijdende hij door de hand, welke tegen den buik geplaatst is.

In Fig. 6 wordt voorgesteld hoe de stoot naar den buik, volgens Fig. 5 gebracht, links wordt afgeweerd.

De stoot naar het gezigt wordt op dergelijke wijze gebracht, behalve dat de rechter- (linker-) voet achter geplaatst, de stok over den schouder gelegd, de rechter- (linker-) arm achterwaarts gestrekt met de nagels der hand naar boven en de linker- (rechter-) hand tegen de borst geplaatst wordt, met de nagels naar beneden. (Fig. 7.)

In Fig. 8 wordt de stoot naar het gezicht, volgens Fig. 7 gebragt, regts of links afgeweerd, waarbij de regtervoet echter achterwaarts af wordt gezet.

Art. 4. Bij de flankslagen moeten de hielen op dezelfde lijn, doch op eenigen afstand van elkander geplaatst worden, en moet men den stok regts en links omzwaaijen, wordende om den anderen een slag naar de regter- en linkerzijde gebragt.

De pas voorwaarts wordt op de gewone wijze uitgevoerd als er niet door een * bij aangeduid staat, dat hij als in de 1^e les der 1^e Afdeeling verrigt moet worden.

De achterwaartsche pas wordt altijd verrigt door te draaijen op den bal van den voet, welke achter staat.

Bij het voor- of achterbrengen van den regter- (linker-) voet moet er altijd een weinig gedraaid worden op den bal van den linker- (regter-) voet.

Art. 5. Bij het van plaats veranderen moeten de uitwijkingen, sprongen en draaijingen op de volgende wijs uitgevoerd worden:

De stok regts. (Fig. 9.)

“Links achterwaarts uitwijken.”

Den linkervoet opligten en iets verder achterwaarts neêrzetten, den regtervoet om den linker heen zwaaijen en achter dien voet neêrzetten; verder linksom maken door te draaijen op den bal van den regtervoet en de gevechtsstelling aannemen. Na deze beweging heeft men front naar dezelfde zijde als voor haar begin.

Deze uitwijking kan ook meer naar de linkerzijde uitgevoerd worden.

De stok links. (Fig. 10.)

Regts uitwijken.

Deze uitwijking kan naar voren of naar de regterzijde worden uitgevoerd; hier wordt met den regtervoet begonnen, als voor den linker bepaald is.

“Sprong links om.”

Deze sprong wordt uitgevoerd door den linkervoet, welke vóór staat, op te ligten en iets verder (of op de plaats) weder neêr te zetten; de regtervoet moet om den linker heen zwaaijen en daarna wordt de gevechtsstelling weder aangenomen.

“Drie-vierde uitwijking.”

Deze beweging wordt even als “de sprong linksom” verrigt, behalve dat er op den bal van den regtervoet moet gedraaid worden, totdat drie-vierde eener geheele uitwijking verrigt is. Door deze beweging komt men met front naar de regterzijde.

“Sprong regts (links) om = keert!”

Deze sprong wordt uitgevoerd, door de helft eener geheele uitwijking te maken en wordt met den voet, welke vóór staat, begonnen.

Door deze beweging komt men met front achterwaarts.

De draaijingen geschieden op den bal van den voet, welke achter staat.

Art. 6. Even als bij de sabel is het ook bij den langen stok nuttig een paal met een bal er op te gebruiken, om den stok te leeren besturen en de slagen juist aan te brengen. (Fig. 11.)

--- p53 ---

DE LANGE STOK.

Het onderwijs is verdeeld in drie Afdeelingen.
Elke afdeeling bevat acht Lessen.

Eerste Afdeeling.

EERSTE LES.

De stok links!
Vier passen voorwaarts (deze pas voorwaarts geschiedt door te draaijen op den bal van den voet, welke vóór is); bij elken pas twee slagen (om den anderen) regts en links!
Vier passen achterwaarts; bij elken pas twee slagen (om den anderen) regts en links!
Drie slagen naar het hoofd in de gevechtsstelling!

TWEEDE LES.

Vier passen voorwaarts; bij elken pas een slag naar het hoofd!
De stok links!
Twee passen achterwaarts; bij elken pas twee slagen (om den anderen) regts en links!

--- p54 ---

Drie slagen regts!
Links achterwaarts naar de plaats uitwijken met drie slagen links!
Drie slagen naar het hoofd in de gevechtsstelling!

DERDE LES.

Vier passen voorwaarts, bij elken pas een slag onder den arm!
De stok links!
Achterwaarts als in de 2de les.

VIERDE LES.

Vier passen voorwaarts; bij elken pas een slag naar de wang!
De stok links!
Achterwaarts als in de 2de les.

VIJFDE LES.

De stok links!
Vier passen voorwaarts *; bij elken pas een slag naar den buik (den stok laten doorgaan)!

Sprong regtsom = keert met drie slagen regts!
Vier passen voorwaarts *; bij elken pas een slag naar den buik (den stok laten doorgaan)!
Sprong linksom = keert met drie slagen links!
Drie slagen naar het hoofd in de gevechtsstelling!

--- p55 ---

ZESDE LES.

Vier passen voorwaarts *; bij elken pas een stoot naar den buik!
De stok links!
Achterwaarts als in de 2de les.

ZEVENDE LES.

Vier passen voorwaarts; bij elken pas een slag naar de dij!
De stok links!
Achterwaarts als in de 2de les.

ACHTSTE LES.

De stok links!
Drie slagen regts, de regtervoet achter!
Vier passen voorwaarts *; bij elken pas een stoot naar het gezicht; (na den 4^{den} pas den stok naar de linkerzijde omzwaaijen, de regtervoet vóór!)
Achterwaarts als in de 2de les.

Rust.

Tweede Afdeeling.

EERSTE LES.

Twee passen voorwaarts; bij elken pas een slag naar het hoofd!

--- p56 ---

De stok links!
Twee passen voorwaarts *; bij elken pas twee slagen (om den anderen) regts en links!
Drie slagen regts!
Links achterwaarts uitwijken met drie slagen links!
Drie slagen regts!
Links achterwaarts naar de plaats uitwijken met drie slagen links!
Drie slagen naar het hoofd in de gevechtsstelling!

TWEEDE LES.

Twee passen voorwaarts; bij elken pas een slag onder den arm!
Verder als de 1ste les.

DERDE LES.

Twee passen voorwaarts; bij elken pas een slag naar de wang!
Verder als de 1ste les.

VIERDE LES.

Twee passen voorwaarts *; bij elken pas een slag naar den buik (den stok laten doorgaan)!
Verder als de 1ste les.

--- p57 ---

VIJFDE LES.

Twee passen voorwaarts *; bij elken pas een stoot naar den buik!
Verder als de 1ste les.

ZESDE LES.

Twee passen voorwaarts; bij elken pas een slag naar de dij!
Verder als de 1ste les.

ZEVENDE LES.

De stok links!
Drie slagen regts, de regtervoet achter!
Twee passen voorwaarts *; bij elken pas een stoot naar het gezicht (na den 2^{den} pas den stok naar de linkerzijde omzwaaijen, de regtervoet vóór)!
Verder als de 1ste les.

ACHTSTE LES.

Stoot naar den buik met drie slagen naar het hoofd!
De stok links!
Twee slagen regts, de regtervoet achter; twee slagen links, de regtervoet op de lijn; zes flankslagen; draai regtsom met twee slagen regts!
(Hetzelfde naar de vier zijden).
Drie slagen naar het hoofd in de gevechtsstelling!

Rust.

Derde Afdeeling.

EERSTE LES.

Stoot naar den buik met drie slagen naar het hoofd!
De stok links!
Drie slagen regts, de regtervoet achter; drie slagen links, de regtervoet vóór; draai regtsom met drie slagen regts, de regtervoet achter!
(Hetzelfde naar de vier zijden).
Drie slagen naar het hoofd in de gevechtsstelling!

Rust.

TWEEDE LES.

Stoot naar den buik met drie slagen naar het hoofd!
De stok links!
Drie slagen regts, de regtervoet achter; drie slagen links, de regtervoet op de lijn; zes flankslagen; drie slagen regts, de regtervoet achter; sprong linksom met drie slagen links!
(Hetzelfde naar de vier zijden).
Drie slagen naar het hoofd in de gevechtsstelling!

Rust.

DERDE LES.

Stoot naar den buik met drie slagen naar het hoofd!
De stok links!

Twee passen voorwaarts *; bij elken pas twee slagen (om den anderen) regts en links; regts voorwaarts uitwijken met drie slagen regts, de regtervoet op de lijn; zes flankslagen!

De stok links!

Regts achterwaarts uitwijken met drie slagen regts!

Links achterwaarts naar de plaats uitwijken met drie slagen links!

Drie slagen naar het hoofd in de gevechtsstelling!

Rust.

VIERDE LES.

Stoot naar den buik met drie slagen naar het hoofd!

De stok links!

Vier passen voorwaarts *; bij elken pas drie slagen (om den anderen) regts en links!

Stoot naar den buik = uitval; slag naar het hoofd, de regtervoet achter; stoot naar het gezicht; draai regtsom met een slag links, de regtervoet vóór!

(Hetzelfde naar de vier zijden).

De stok links!

Vier passen achterwaarts; bij elken pas drie slagen (om den anderen) regts en links!

Drie slagen naar het hoofd in de gevechtsstelling!

Rust.

--- p60 ---

VIJFDE LES.

Stoot naar den buik met drie slagen naar het hoofd!

De stok links!

Drie passen voorwaarts *; bij elken pas drie slagen (om den anderen) regts en links!

Links uitwijken met drie slagen links, de regtervoet op de lijn; zes flankslagen!

Regts uitwijken met drie slagen regts, de regtervoet op de lijn; zes flankslagen!

Links uitwijken met drie slagen links, de regtervoet op de lijn; zes flankslagen!

Regts uitwijken met drie slagen regts, de regtervoet op de lijn; zes flankslagen!

Links uitwijken op het midden met drie slagen links, de regtervoet op de lijn; zes flankslagen!

De stok regts!

Links achterwaarts uitwijken met drie slagen links!

Drie slagen regts!

Links achterwaarts naar de plaats uitwijken met drie slagen links!

Drie slagen naar het hoofd in de gevechtsstelling!

Rust.

ZESDE LES.

Stoot naar den buik; zes passen voorwaarts; bij elken pas een slag naar het hoofd!

--- p61 ---

De stok links!

Drie slagen regts, de regtervoet achter; drie slagen links, de regtervoet op de lijn; zes flankslagen; drie slagen regts, de regtervoet achter; drie-vierde uitwijking links met drie slagen links!

(Hetzelfde op de vier hoeken).

Drie slagen naar het hoofd in gevechtsstelling!

Rust.

ZEVENDE LES.

Stoot naar den buik met drie slagen naar het hoofd!

De stok links!

Drie slagen regts, de regtervoet achter; stoot naar het gezicht, daarna den stok omhalen; slag naar het hoofd, de regtervoet vóór; pareer den slag naar het hoofd!

De stok links!

Drie slagen regts, de linkervoet vóór; stoot naar het gezicht, daarna den stok omhalen; slag naar het hoofd, de regtervoet vóór; pareer den slag naar het hoofd; de stok links!

(Nog eens de laatste zinsnede).

Sprong regtsomkeert met drie slagen regts; stoot naar het gezicht, daarna den stok omhalen; slag naar het hoofd, de regtervoet vóór; pareer den slag naar het hoofd!

De stok links!

--- p62 ---

Drie slagen regts, de linkervoet vóór; stoot naar het gezicht, daarna den stok omhalen; slag naar het hoofd, de regtervoet vóór; pareer den slag naar het hoofd; de stok links!

(Nog eens de laatste zinsnede).

Sprong linksomkeert met drie slagen links!

Drie slagen naar het hoofd in de gevechtsstelling!

Rust.

ACHTSTE LES.

Stoot naar den buik met drie slagen naar het hoofd!

De stok links!

Vier passen voorwaarts *; bij elken pas drie slagen (om den anderen) regts en links!

Stoot naar den buik = uitval; slag naar het hoofd, de regtervoet achter; stoot naar het gezicht; pareer den schijns slag naar de rechter- en linkerwang en den slag naar het hoofd; de stok regts; drie slagen naar de beenen (na den laatsten slag de regtervoet vóór); de stok links; draai regtsom met drie slagen regts, de regtervoet achter; sprong linksomkeert met drie slagen links; drie slagen regts, de regtervoet achter; een slag links, de regtervoet vóór!

(Hetzelfde naar de vier zijden).

De stok links!

--- p63 ---

Vier passen voorwaarts *; bij elken pas drie slagen (om den anderen) regts en links, na den laatsten pas de regtervoet op de lijn; zes flankslagen; drie slagen regts, de regtervoet achter; sprong linksomkeert met drie slagen links!

Drie slagen naar het hoofd in de gevechtsstelling!

DE KORTE STOK.

INLEIDING.

Artikel 1. De positie voor den leerling is als volgt: de stok in de rechterhand, de riem om den pols, de linkerhand op de borst en de regtervoet vóór, naarmate der gestalte van den man.

Art. 2. De eerste 12 lessen worden op dezelfde wijs als de sabel onderwezen (Zie ook Art. 4 der inleiding voor de sabel); de zes overige als de lange stok.

Art. 3. De op het eind der 12 eerste lessen aangegevene slagen worden beurtelings door den onderwijzer en den leerling gebragt. De onderwijzer vangt altijd aan en na den laatsten slag wordt de gevechtsstelling door den leerling hernomen.

De zeven slagen op het eind der vier eerste lessen, zijn:

1. Naar de linkerwang. 2. Naar de regterdij. 3. Naar het hoofd. 4. Naar de linkerwang. 5. Naar de regterdij. 6. Naar het hoofd. 7. Naar de linkerwang.

De acht slagen op het eind der vier volgende lessen zijn:

1. Naar het hoofd. 2. Naar de regterdij. 3. Naar het hoofd. 4. Naar de linkerwang. 5. Naar de regterdij. 6. Naar het hoofd. 7. Naar de linkerwang. 8. Naar de regterwang.

De negen slagen op het eind der vier volgende lessen zijn:

1. Naar het hoofd. 2. Naar de linkerwang. 3. Naar de regterdij. 4. Naar het hoofd. 5. Naar de linkerwang. 6. Naar de regterdij. 7. Naar het hoofd. 8. Naar de linkerwang. 9. Naar de regterzijde.

Deze slagen kunnen ook verdubbeld worden.

Art. 4. De lessen van den korten stok kunnen ook met de linkerhand uitgevoerd worden.

Art. 5. De stok regts (*Fig. 1*).

De stok links (*Fig. 2*).

Deze houding met den korten stok dient voor de lessen waarin de leerling geene tegenpartij heeft, tot het van plaats veranderen door sprongen en uitwijkingen.

--- p66 ---

DE KORTE STOK.

Het onderwijs is verdeeld in 18 lessen.

DE STOKKEN AAN DE BINNENZIJDE.

EERSTE LES.

Slag naar het hoofd = uitval!

Opstaan – pareer den = linker wangslag met zeven slagen!

TWEDE LES.

Schijnslag regts en links onder den arm, slag naar het hoofd = uitval!

Opstaan – pareer den = linker wangslag met zeven slagen!

DERDE LES.

Schijnslag naar de rechterwang en naar den buik (den stok laten doorgaan), slag naar het hoofd = uitval!

Opstaan – pareer den = linker wangslag met zeven slagen!

VIERDE LES.

Schijnslag naar de rechter- en linkerwang, slag naar het hoofd = uitval!

--- p67 ---

Opstaan – pareer den = linker wangslag met zeven slagen!

Rust.

DE STOKKEN AAN DE BUITENZIJDE.

VIJFDE LES.

Schijnslag naar de linkerwang, rechter wangslag = uitval!

Opstaan – pareer den slag naar = het hoofd met acht slagen!

ZESDE LES.

Schijnslag naar de linkerwang en naar de rechterdij, slag naar het hoofd = uitval!

Opstaan – pareer den slag naar = het hoofd met acht slagen!

ZEVENDE LES.

Schijnslag naar het hoofd en naar het been, slag naar het hoofd = uitval!
Opstaan – pareer den slag naar = het hoofd met acht slagen!

ACHTSTE LES.

Schijnslag naar de linker- en rechterwang en naar het hoofd, slag naar de rechterdij = uitval!
Opstaan – pareer den slag naar = het hoofd met acht slagen!

Rust.

--- p68 ---

DE STOKKEN AAN DE BUITENZIJDEN, DE HAND OMGEKEERD, DE PINK NAAR
BOVEN, HET UITEINDE DER STOKKEN NAAR BENEDEN.

NEGENDE LES.

Schijnslag naar de linkerwang, rechter wangslag = uitval!
Sprong achterwaarts – pareer den schijnslag naar het hoofd en den slag naar = de rechterdij met
negen slagen!

TIENDE LES.

Schijnslag naar het hoofd, slag naar de rechterdij = uitval!
Sprong achterwaarts – pareer den schijnslag naar het hoofd en den slag naar = de rechterdij met
negen slagen!

ELFDE LES.

Schijnslag naar den buik en naar de zijde, slag naar het hoofd = uitval!
Sprong achterwaarts – pareer den schijnslag naar het hoofd en den slag naar = de rechterdij met
negen slagen!

TWAALFDE LES.

Schijnslag naar het hoofd en naar de zijde, slag naar den buik = uitval!
Sprong achterwaarts – pareer den schijnslag naar het hoofd en den slag naar = de rechterdij met
negen slagen!

Rust.

--- p69 ---

De volgende lessen worden zonder tegenpartij uitgevoerd.

DERTIENDE LES.

Zes versnelde passen voorwaarts; bij elken pas een slag naar het hoofd!

De stok links!

Twee slagen regts, de regtervoet achter; twee slagen links, de linkervoet achter; drie slagen regts; links achterwaarts uitwijken met drie slagen links; drie slagen regts; links achterwaarts naar de plaats uitwijken met drie slagen links!

Drie slagen naar het hoofd in de gevechtsstelling!

Rust.

VEERTIENDE LES.

Zes versnelde passen voorwaarts; bij elken pas een slag onder den arm!

Achterwaarts als in de 13de les.

Rust.

VIJFTIENDE LES.

Vier versnelde passen voorwaarts; bij elken pas een slag naar het hoofd!

De stok links!

Twee slagen regts, de linkervoet vóór; twee slagen links, de regtervoet vóór; twee slagen regts, de regtervoet achter;

--- p70 ---

twee slagen links, de linkervoet achter; drie slagen regts; links achterwaarts uitwijken met drie slagen links; drie slagen regts; links achterwaarts naar de plaats uitwijken met drie slagen links!

Drie slagen naar het hoofd in de gevechtsstelling!

Rust.

ZESTIENDE LES.

Vier versnelde passen voorwaarts; bij elken pas een slag onder den arm!

De stok links!

Verder als de 15de les.

Rust.

ZEVENTIENDE LES.

Zes versnelde passen voorwaarts, bij elken pas een slag naar het hoofd!

De stok links!

Drie slagen regts, de regtervoet achter; drie slagen links, de regtervoet vóór; drie slagen regts, de regtervoet achter; drie slagen naar de beenen (om den anderen naar het regter- en linkerbeen), na den laatsten slag de regtervoet vóór; vier slagen regts en vier links; drie slagen regts, de regtervoet achter; drie-vierde uitwijking links met drie slagen links!

(Hetzelfde op de vier hoeken.)

Drie slagen naar het hoofd in de gevechtsstelling!

Rust.

--- p71 ---

ACHTTTIENDE LES.

Vier passen voorwaarts (als in de 1ste les der 1ste Afdeling van den langen stok); bij elken pas drie slagen (om den anderen) regts en links!

Draai regtsom met acht slagen naar het hoofd, de regtervoet achter; de stok regts; sprong linksomkeert met drie slagen links; vier malen op de plaats opspringen, bij elken sprong de voeten verwisselen en twee slagen (om den anderen) regts en links!

(Hetzelfde naar de vier zijden).

Drie slagen regts; links achterwaarts uitwijken met drie slagen links; drie slagen regts; links achterwaarts naar de plaats uitwijken met drie slagen links!

Drie slagen naar het hoofd in de gevechtsstelling!

HET GEWEER.

INLEIDING.

De hier volgende lessen zijn slechts eene voor het onderwijzen van dit wapen noodzakelijke uitbreiding van het bestaande reglement.

--- p73 ---

HET GEWEER.

Positie en uitvallen.

Tot 't gevecht = positie!

Front!

Appèl = één!

Halve uitval = één!

Terug = één!

Herstelt!

Uitval = één!

Terug = één!

Uitval = één!

Herstelt!

Draaijingen en passen.

Draai regts (links) = om!

Draai regtsom = keert!

Pas voorwaarts (achterwaarts) = marsch!

--- p74 ---

Sprongen en uitwijkingen.

Sprong voorwaarts (achterwaarts) = marsch!

Regts (links) uitwijken = marsch!

Positie met het geweer en stooten.

Voorwaarts = stoot!

Uitval, voorwaarts = stoot!

Herstelt!

Verkorte = stoot!

Tegen den sabelruiter (of lansier) = positie!

Werp = stoot!

Uitval, werp = stoot!

Herstelt!

De paraden.

Regts = pareert!

Links = pareert!

- Laag regts = pareert!
- Laag links = pareert!
- Neerslag regts = pareert!
- Neerslag links = pareert!
- Tegen den sabelruiter = positie!
- Hoog regts = pareert!
- Hoog links = pareert!

--- p75 ---

Zamengestelde bewegingen.

Gemengde paraden.

- 1. Regts en links
  - 2. Links en regts
  - 3. Regts en laag links
  - 4. Links en laag regts
  - 5. Regts en neerslag links
  - 6. Links en neerslag regts
  - 7. Regts, links en regts
  - 8. Links, regts en links
- } pareert = één!

Paraden met stooten.

- 1. Regts
  - 2. Links
  - 3. Laag regts
  - 4. Laag links
  - 5. Neerslag regts
  - 6. Neerslag links
- } pareert en voorwaarts stoot = één!

Gemengde paraden met stooten.

- 1. Regts en links
  - 2. Links en regts
  - 3. Regts en laag links
  - 4. Links en laag regts
  - 5. Regts en neerslag links
  - 6. Links en neerslag regts
- } pareert en voorwaarts stoot = één!

Paraden met stooten en gemengde paraden met stooten in verbinding met passen en sprongen.

1. Regts pareert, voorwaarts stoot en sprong achterwaarts
  2. Links pareert, voorwaarts stoot en sprong achterwaarts
  3. Pas voorwaarts, laag regts pareert en voorwaarts stoot
  4. Pas achterwaarts, neerslag links pareert en voorwaarts stoot
  5. Sprong voorwaarts, neerslag regts pareert en verkorte stoot
  6. Regts en links pareert, voorwaarts stoot en sprong achterwaarts
  7. Links en regts pareert, voorwaarts stoot en sprong achterwaarts
  8. Regts en laag links pareert, voorwaarts stoot en sprong achterwaarts
  9. Links en laag regts pareert, voorwaarts stoot en sprong achterwaarts
  10. Sprong voorwaarts, regts en neerslag links pareert met voorwaarts stoot
  11. Sprong achterwaarts, links en neerslag regts pareert met voorwaarts stoot
- } = marsch!

Tegen den sabelruiter.

- Draai regtsom, hoog links pareert met werpstoot
- Draai linksom, hoog regts pareert met werpstoot
- Regts uitwijken, hoog regts pareert, sprong voorwaarts met werpstoot
- Links uitwijken, hoog links pareert, sprong voorwaarts met werpstoot
- } = marsch!

Tegen den lansier.

- Draai regtsom = keert, sprong achterwaarts, neerslag links pareert met werpstoot
- Regts uitwijken, links pareert, sprong voorwaarts met werpstoot
- Links uitwijken, regts pareert, sprong voorwaarts met werpstoot
- Regts uitwijken, neerslag links pareert met werpstoot
- Links uitwijken, neerslag regts pareert met werpstoot
- } = marsch!

De spildraaijing en de lage parade-positie.

Tegen den sabelruiter.

- Spildraaijing regts
- Hoog links pareert met werpstoot
- Spildraaijing links
- Hoog regts pareert, sprong voorwaarts met werpstoot
- } = marsch!

Tegen den lansier.

- Spildraaijing regts
- Laag links pareert met werpstoot
- Spildraaijing regts
- } = marsch!

Neerslag links pareert met werpstoot	}	= marsch!
Spildraaijing links		
Laag regts pareert, sprong voorwaarts met werpstoot		
Spildraaijing links		
Neerslag regts pareert, sprong voorwaarts met werpstoot		

--- p78 ---

Spildraaijing regts of links	}	= marsch!
Lage parade-positie, werp over (de) lans, sprong voorwaarts met verkorten stoot		
Lage parade-positie, werp over (de) lans, sprong voorwaarts met werpstoot		

Bij het onderwijs zullen de manschappen het draaijen staken op het oogenblik wanneer zij in front komen, en alsdan kan de onderwijzer doen uitvoeren wat in deze les verklaard is.

Oefeningen der leerlingen tegen over elkander.

	Voor n°. 1.		Voor n°. 2.	
Art. 1.	Stoot regts		Regts pareert	}
	Regts pareert		Stoot regts	
	Nastoot links		In den kring regts pareert	}
„ 2.	Stoot regts		Regts pareert	
	In den kring regts pareert		Stoot links	}
	Nastoot regts		Regts pareert	
„ 3.	Stoot links		In den kring regts pareert	}
	In den kring regts pareert		Stoot links	
	Nastoot regts		Regts pareert	}
„ 4.	Lage stoot regts		Laag regts pareert	
	Regts pareert		Stoot regts	}
	Nastoot links		In den kring regts pareert	

--- p79 ---

	Voor n°. 1.		Voor n°. 2.	
Art. 5.	Regts en links pareert		Schijnstoot regts, stoot links	= één!
„ 6.	Links, regts en laag regts pareert		Schijnstoot links, schijnstoot regts, lage stoot regts	}
			Schijnstoot links, schijnstoot regts, stoot links	
„ 7.	Links, regts en in den kring regts pareert		In den kring regts pareert, stoot regts, sprong achterw.	}
„ 8.	Stoot links, regts pareert nastoot omlaag		Pas voorwaarts, schijnstoot links, stoot regts	
„ 9.	Pas achterwaarts, links en regts pareert		Sprong achterw. in den kring regts pareert, nastoot links	}
„ 10.	Sprong voorwaarts, stoot links en in den kring regts pareert			

Oefeningen met de sabel als ruiter.

Stoot = regts!
 Stoot = links!
 Houwt = regts!

Houwt = links!

--- p80 ---

Naar het hoofd = houwt!

Schijnstoot regts, stoot = links!

Schijnstoot links, stoot = regts!

Schijnhouw regts, houwt = links!

Schijnhouw links, houwt = regts!

Schijnhouw regts en links, naar het hoofd = houwt!

Oefening met de lans.

Stoot = regts!

Stoot = links!

Lage stoot = regts!

Lage stoot = links!

Achterwaarts stoot = regts!

Schijnstoot regts, stoot = links!

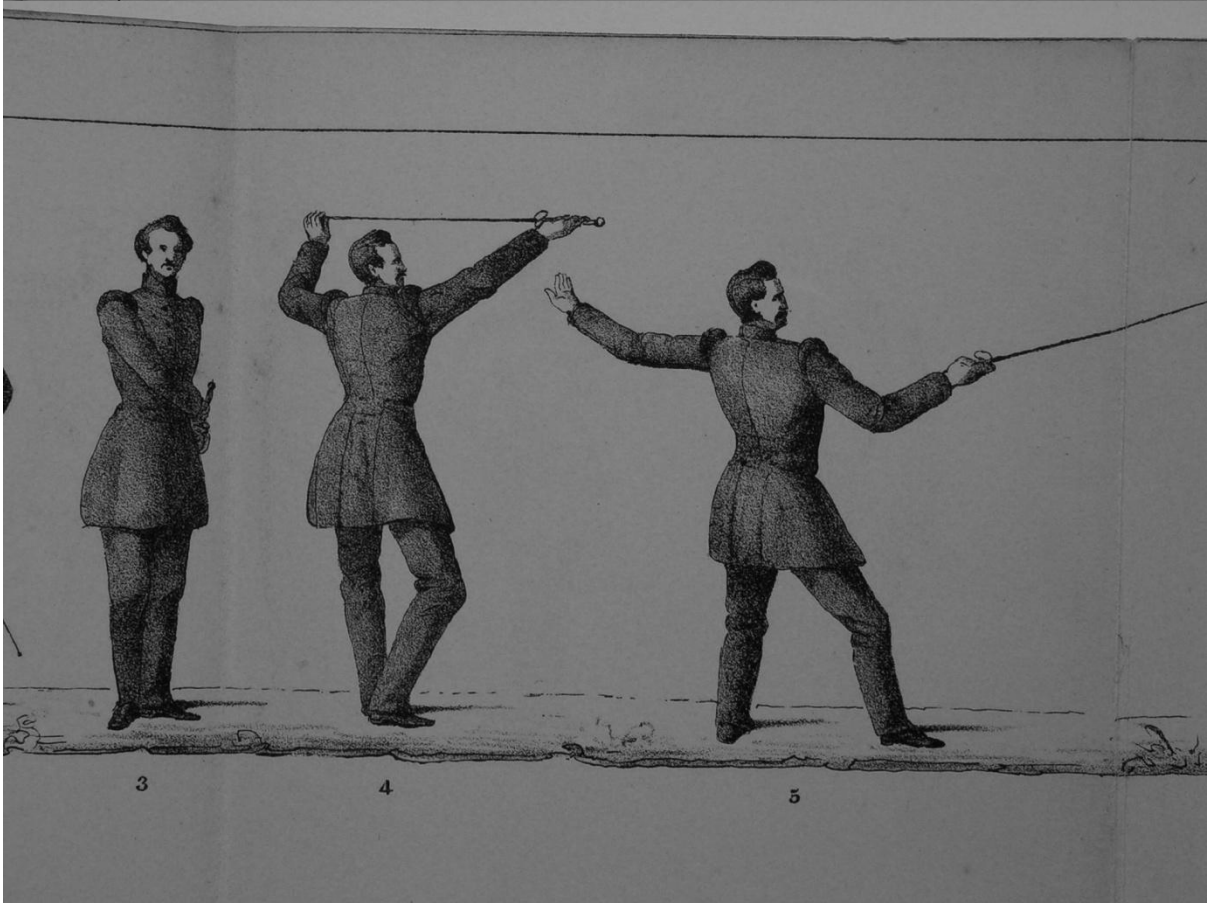
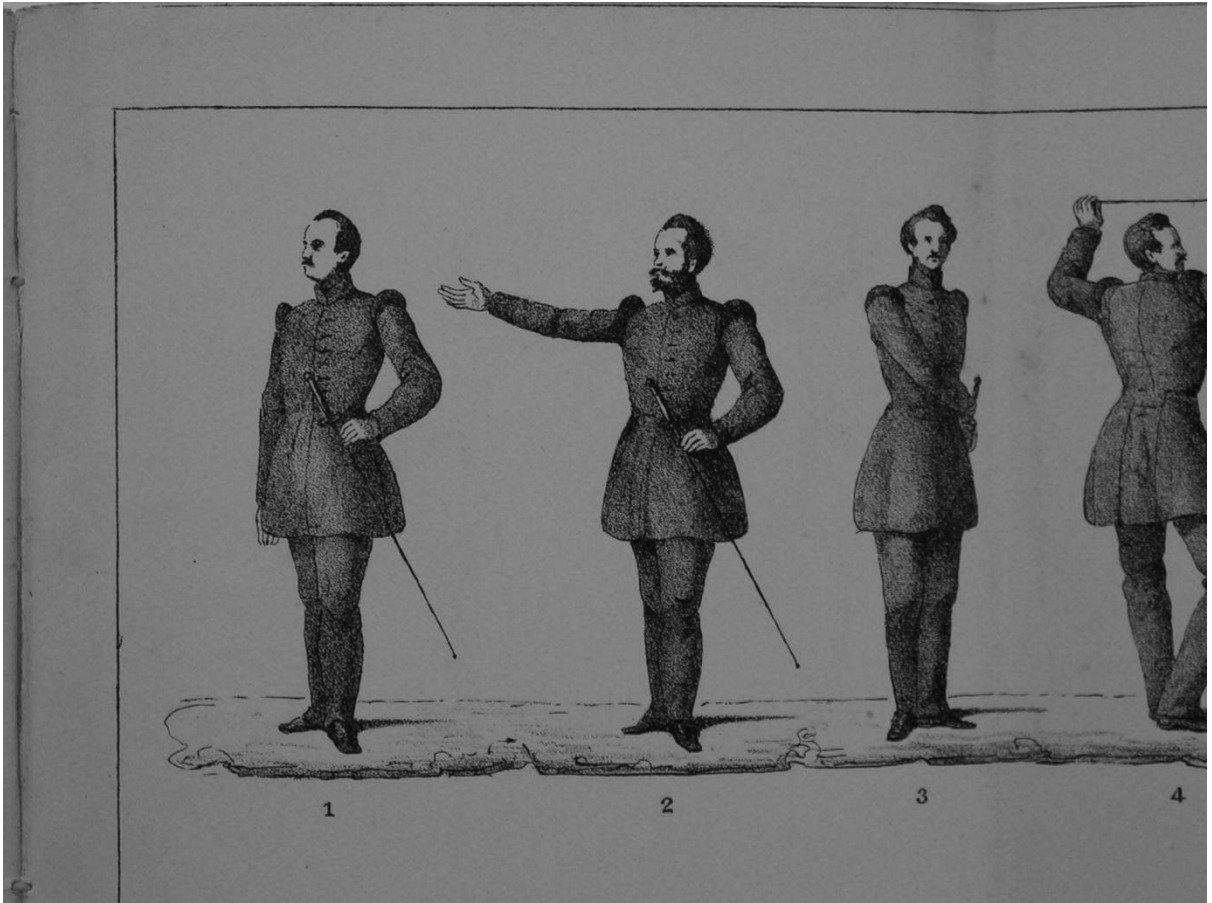
Schijnstoot links, stoot = regts!

Schijnstoot links, lage stoot = regts!

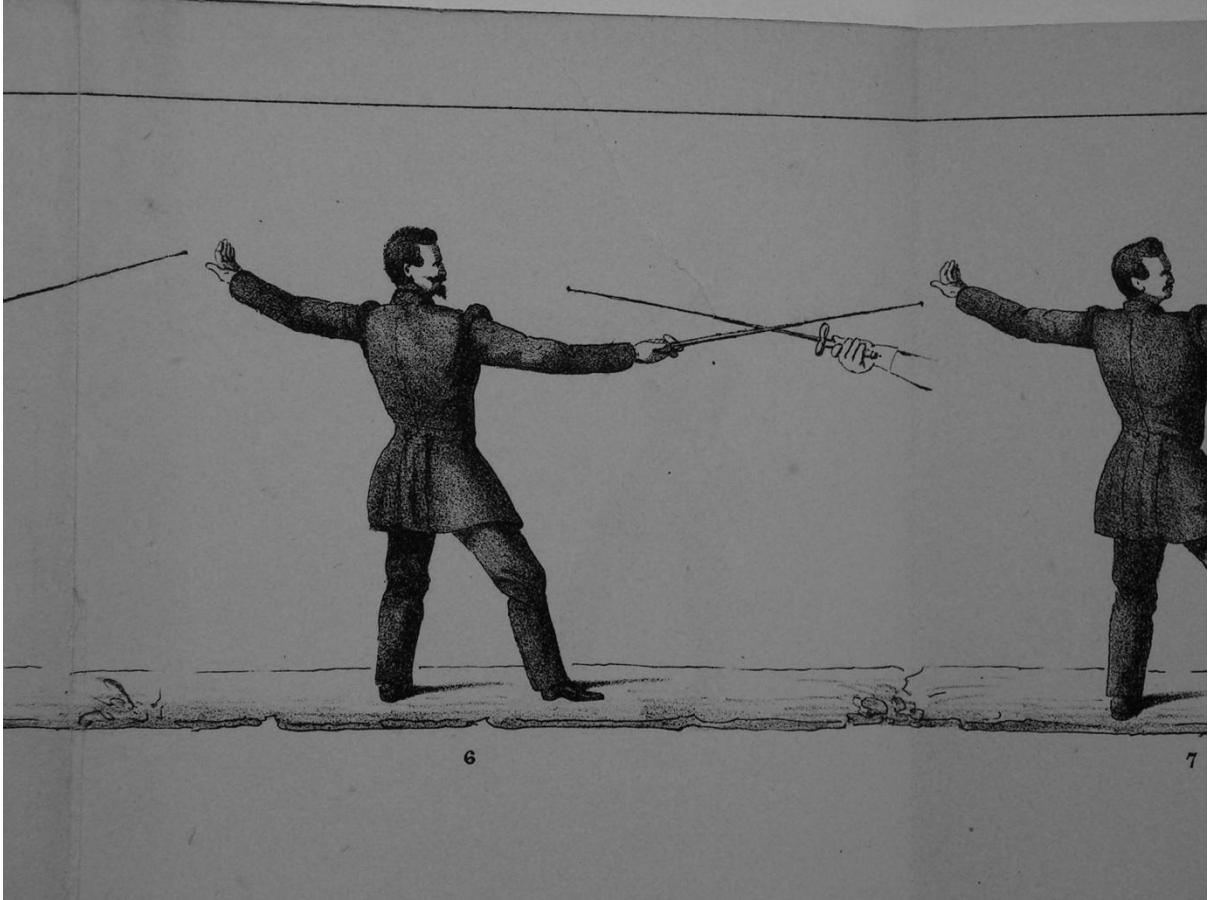
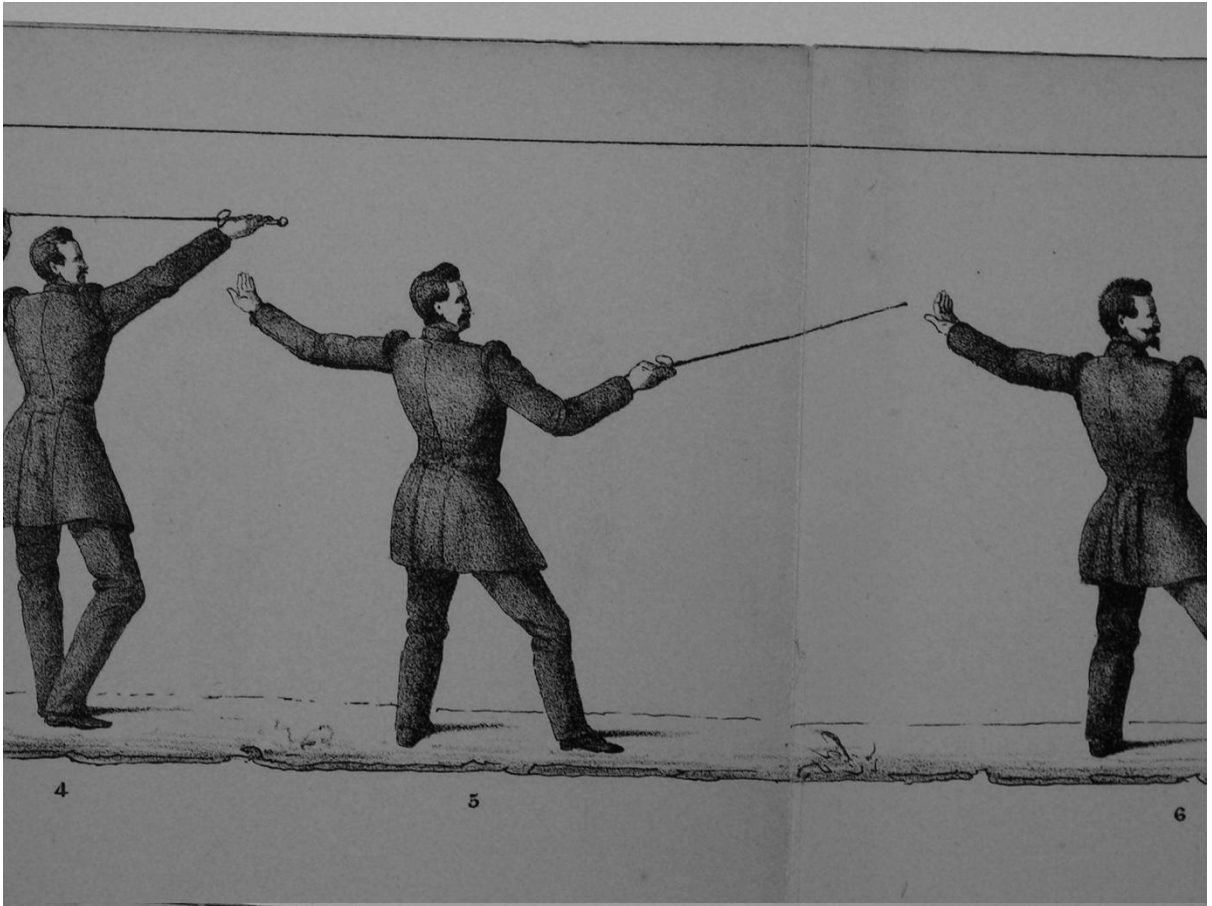
Schijnstoot regts, lage stoot = links!

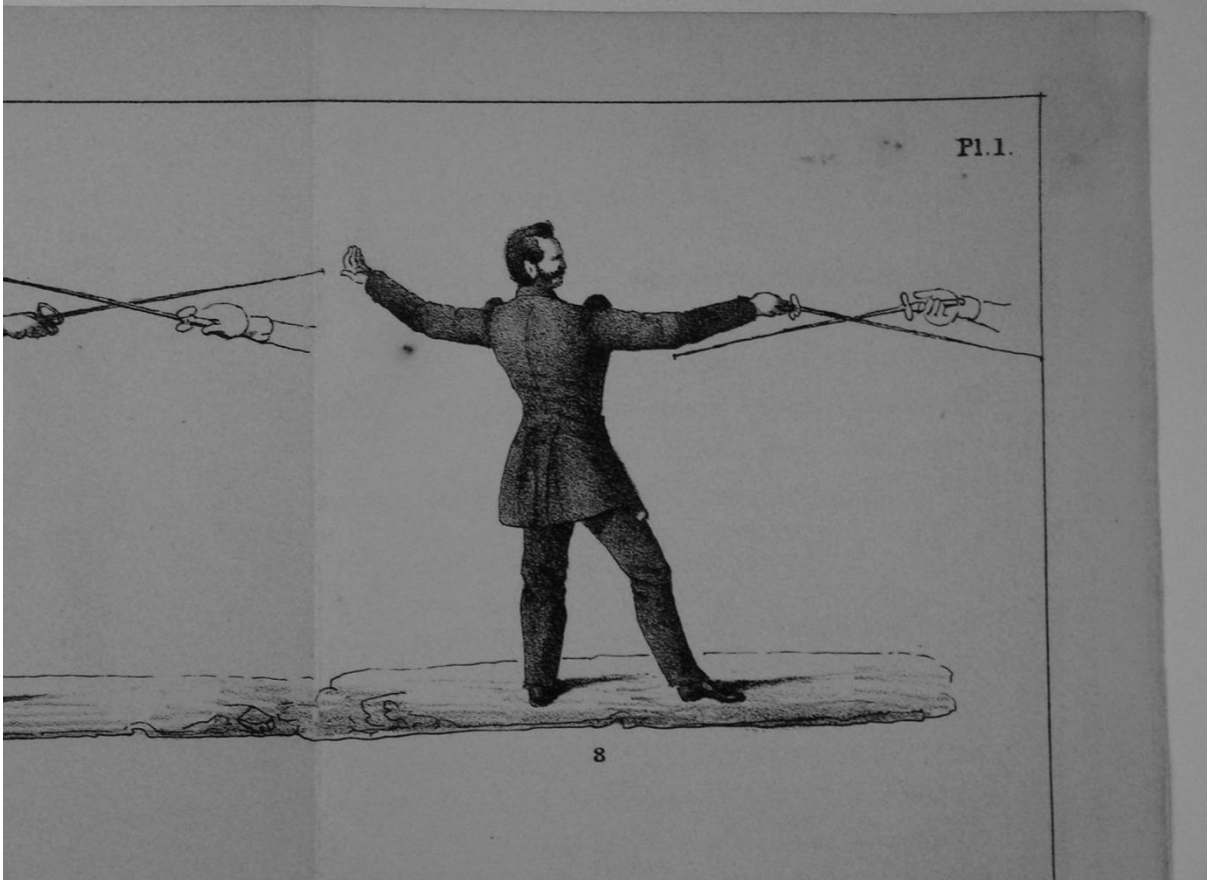
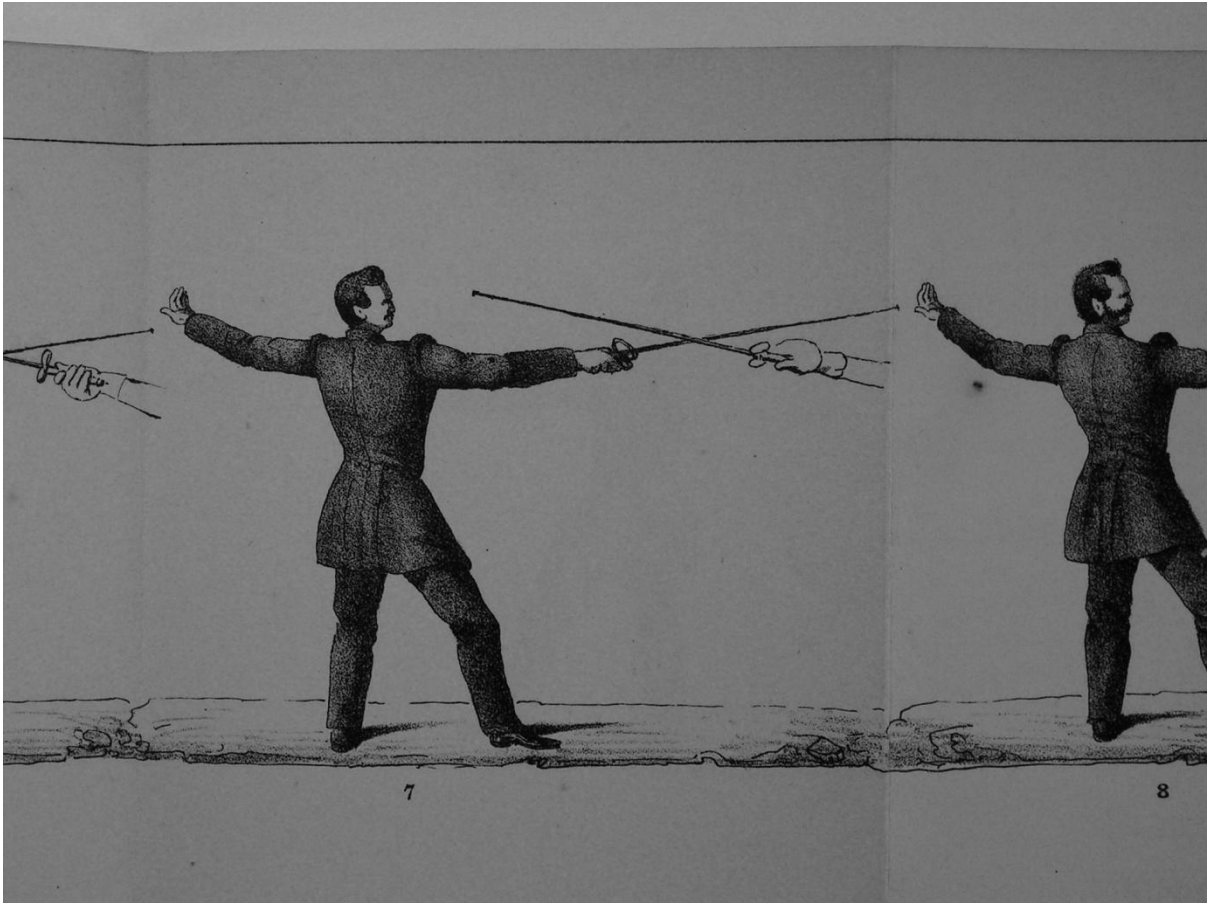
Voor- of achterwaarts, stoot = links!

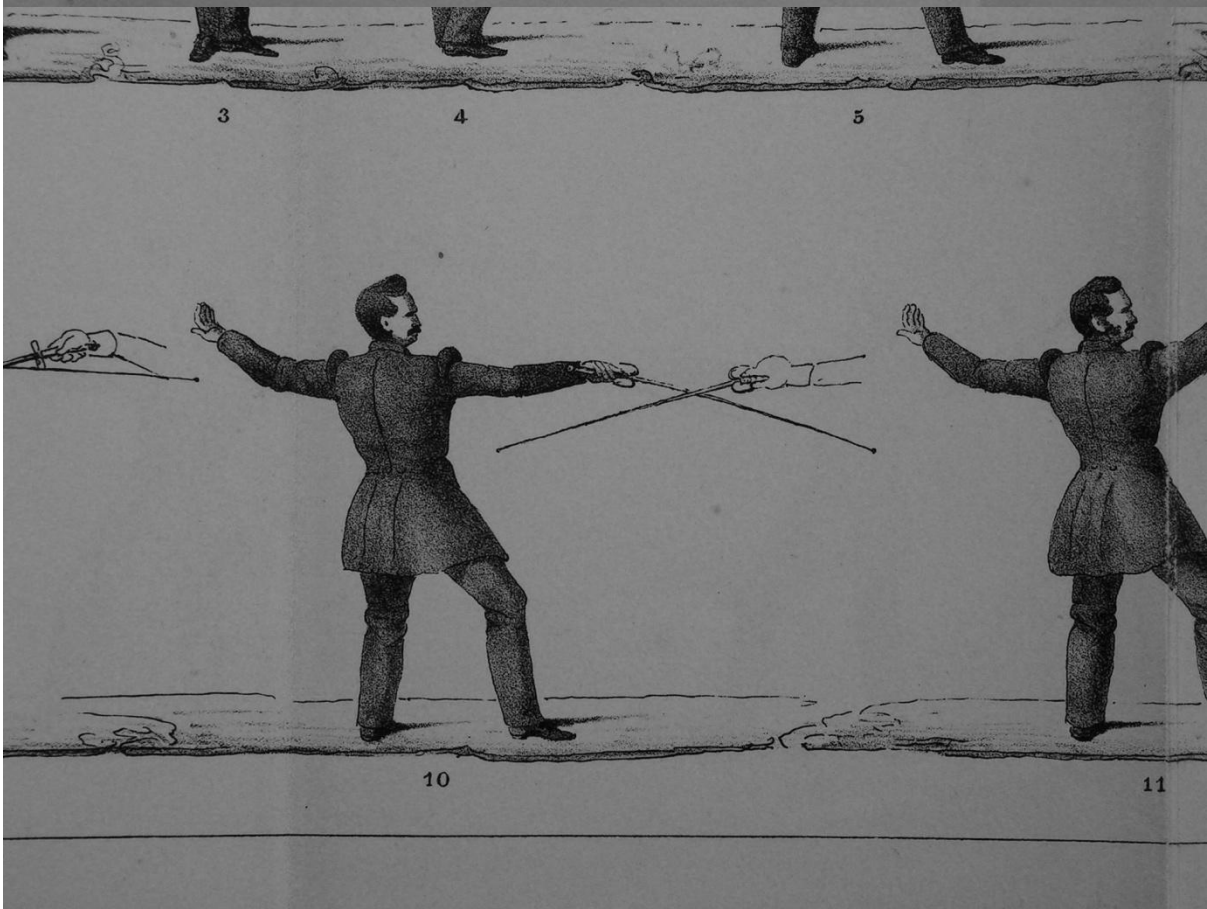
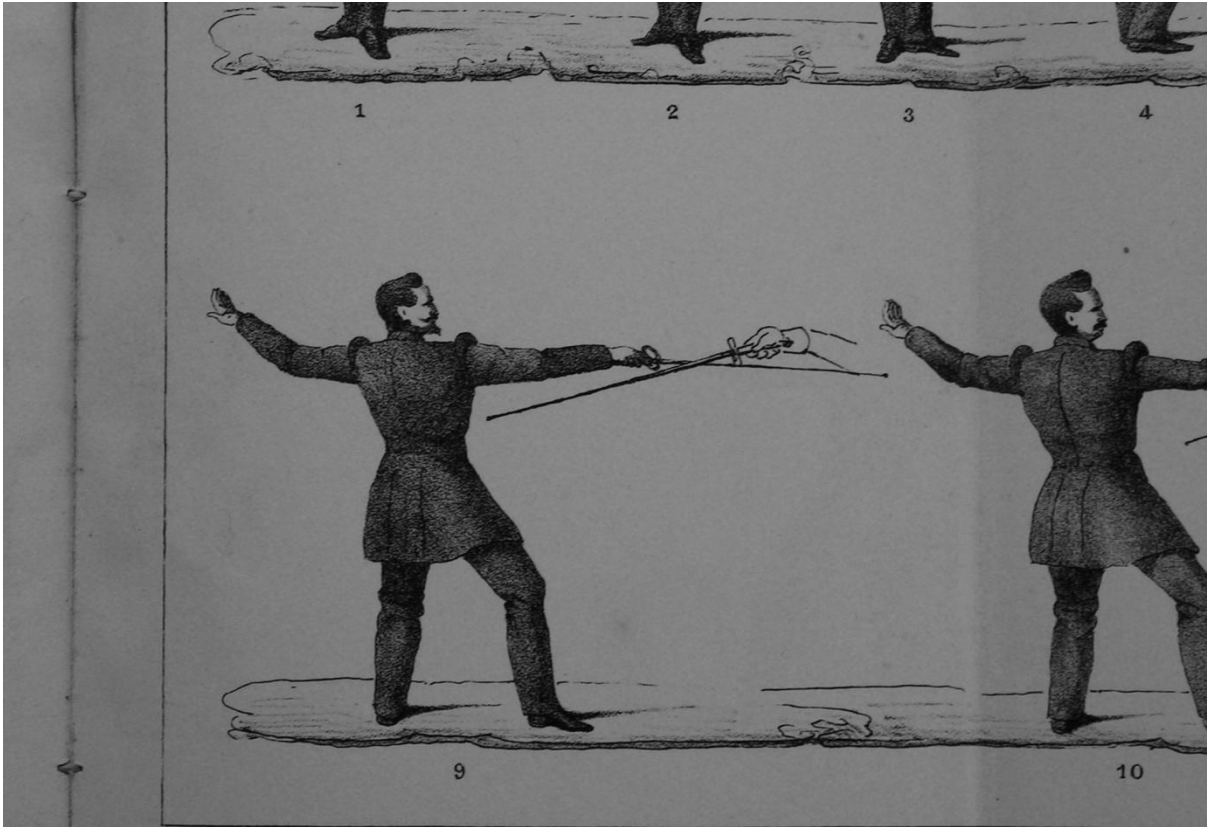

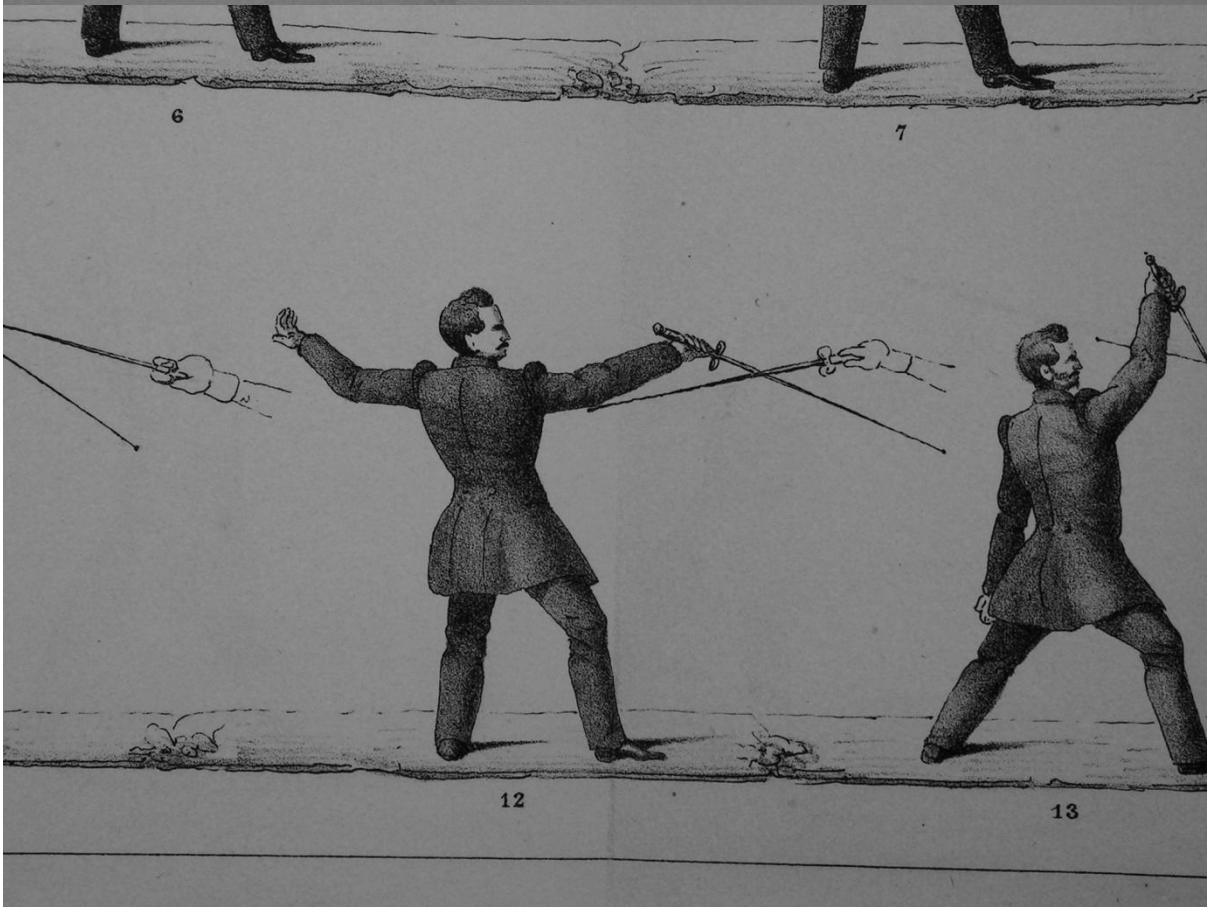
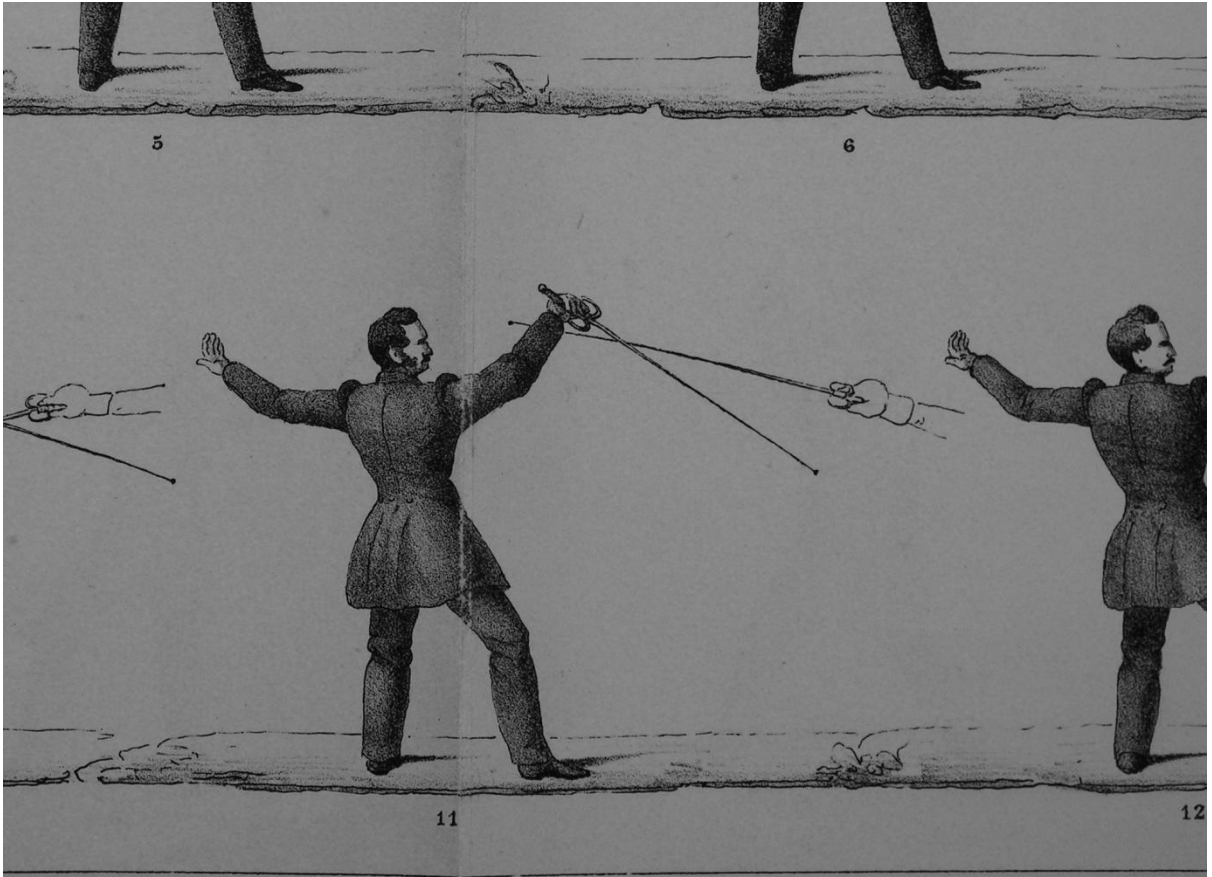

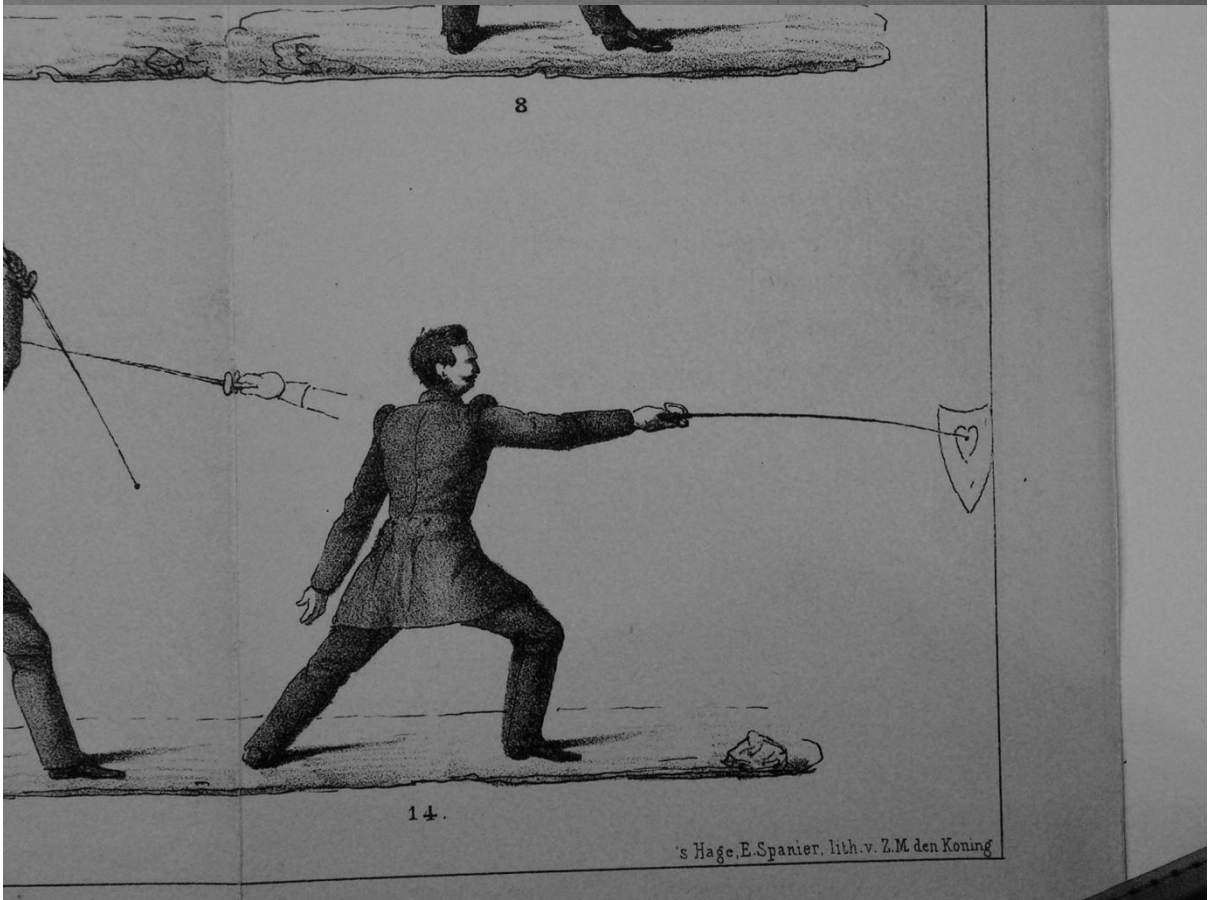
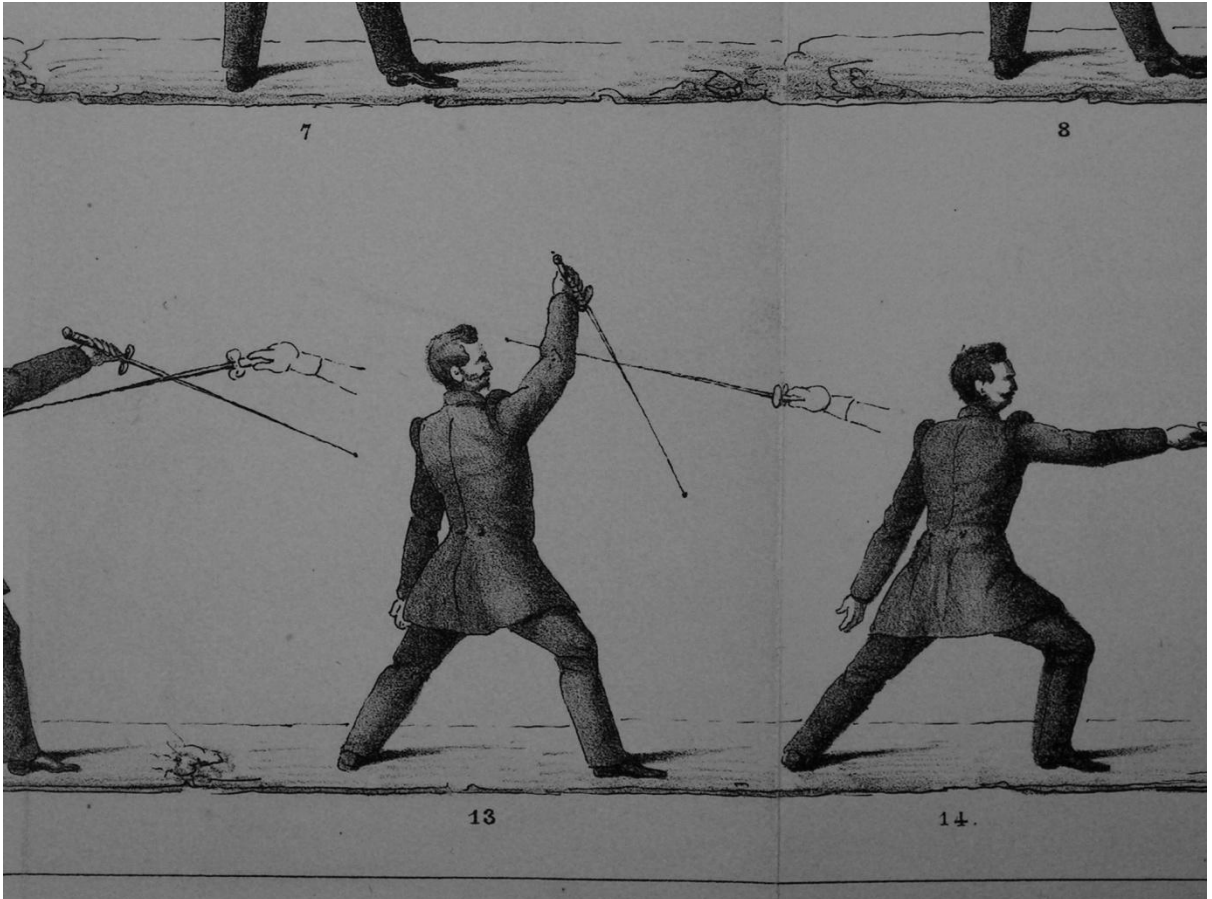

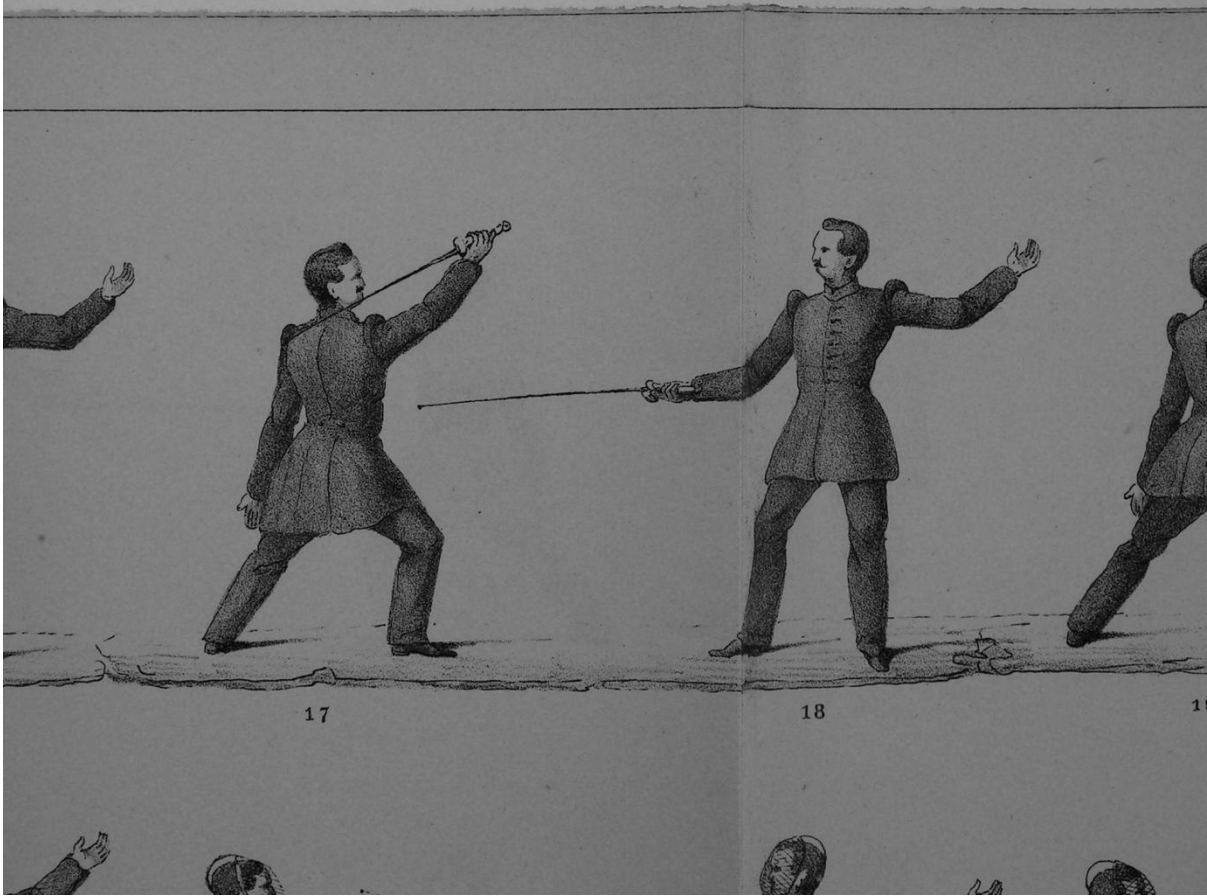

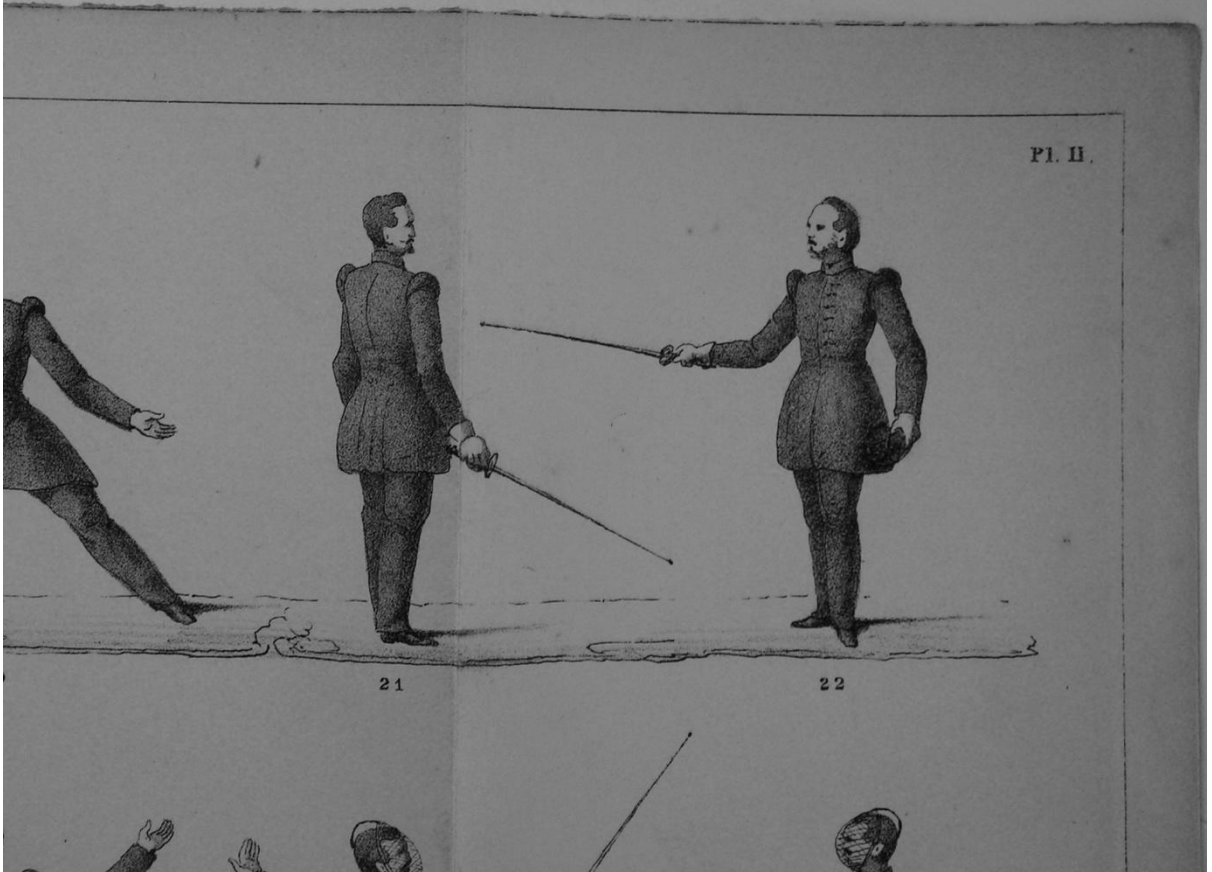
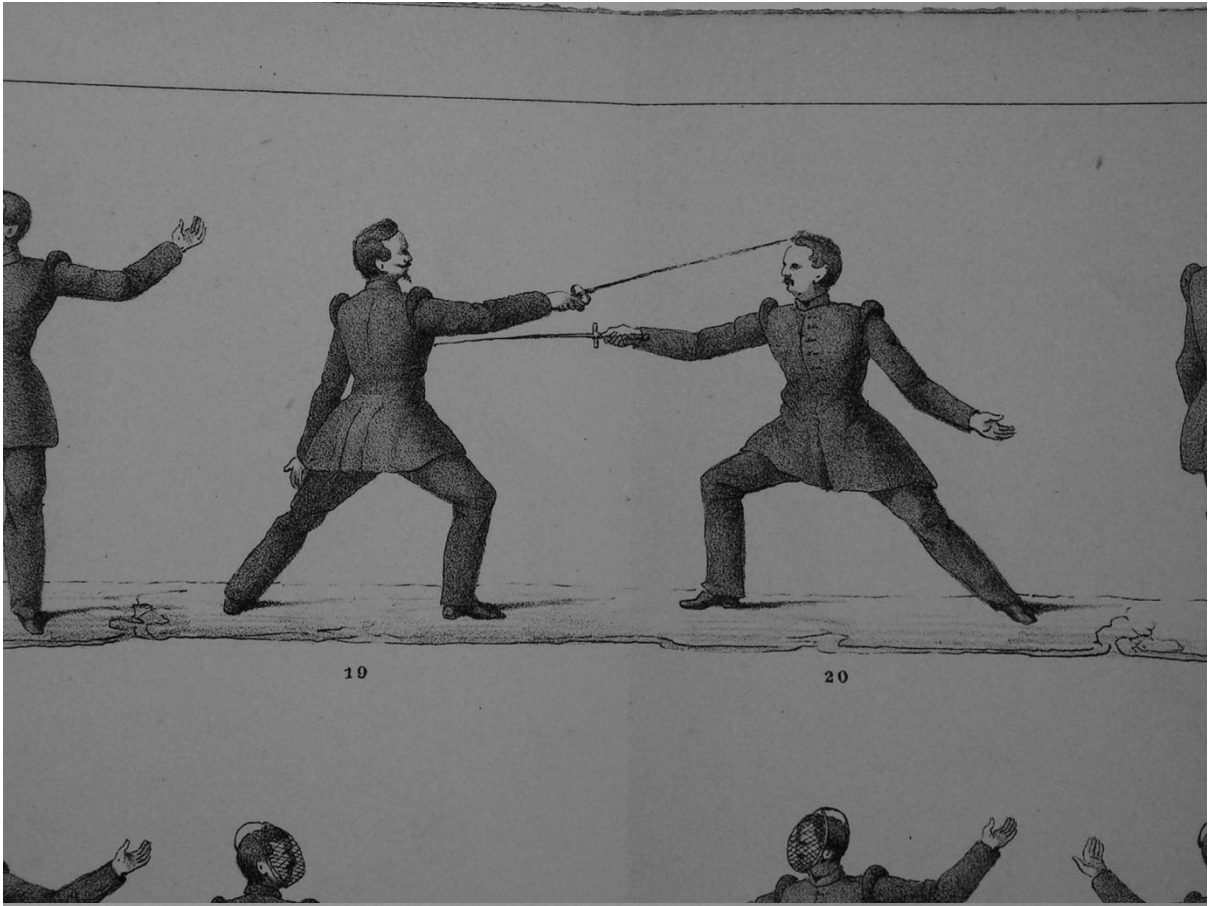

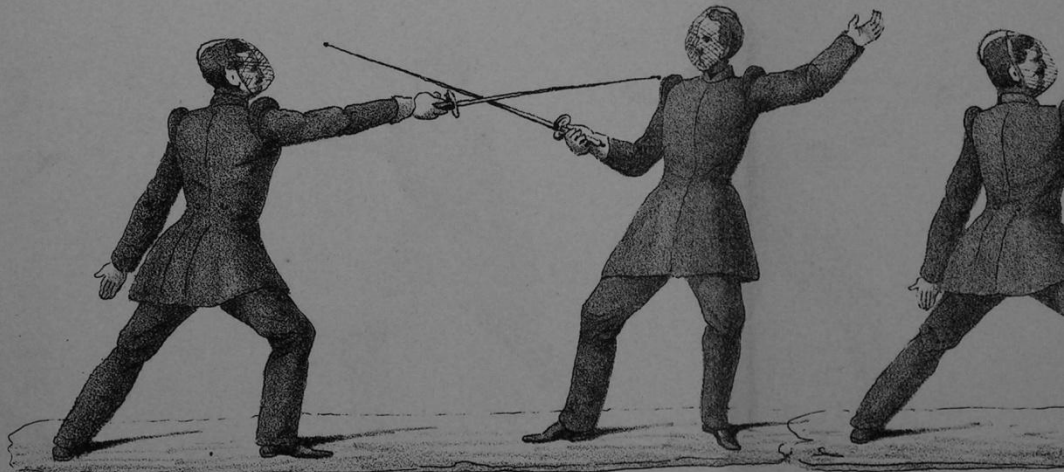

15

16

23

24

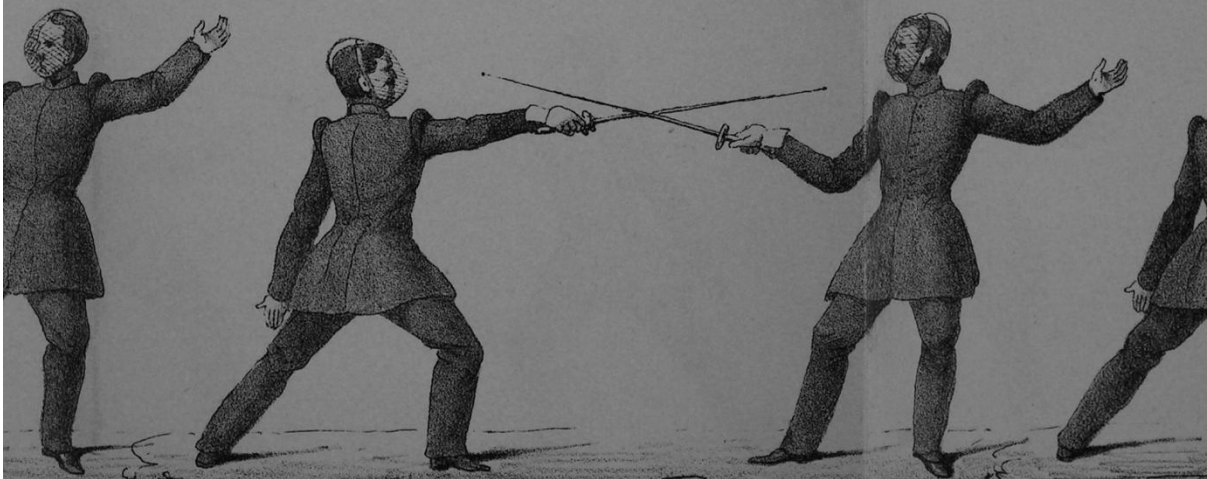
25

16

17

18

25

26

2

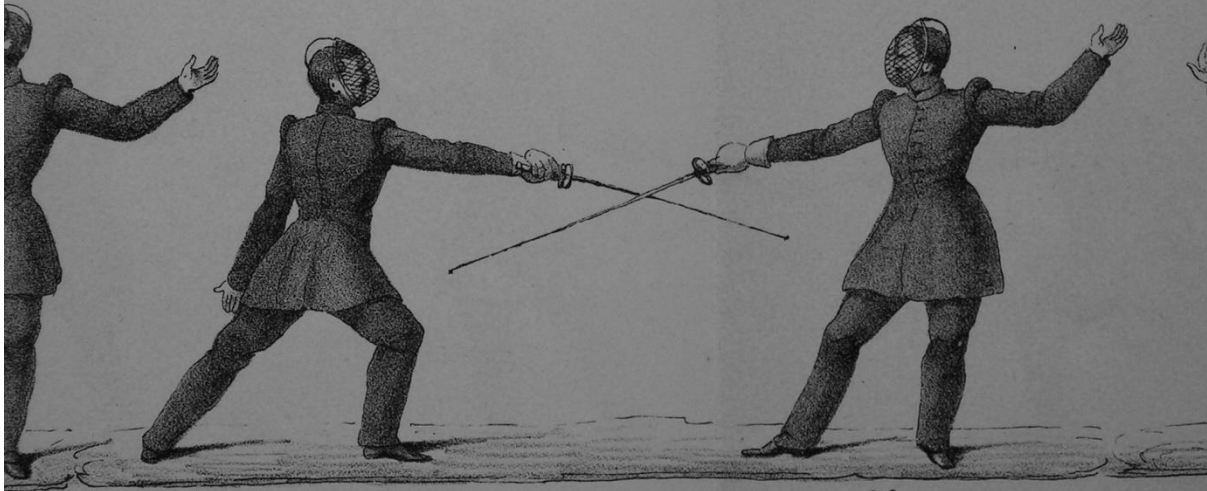

18

19

20

27

28

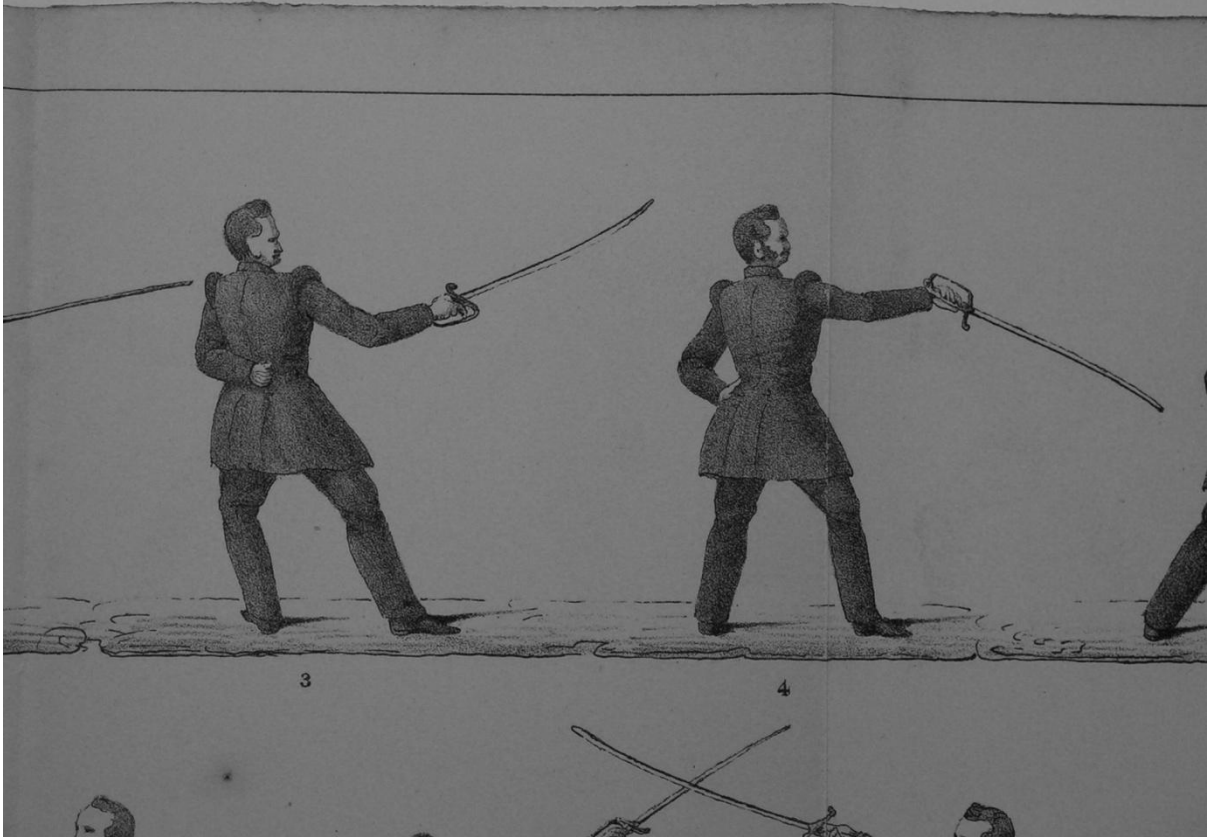
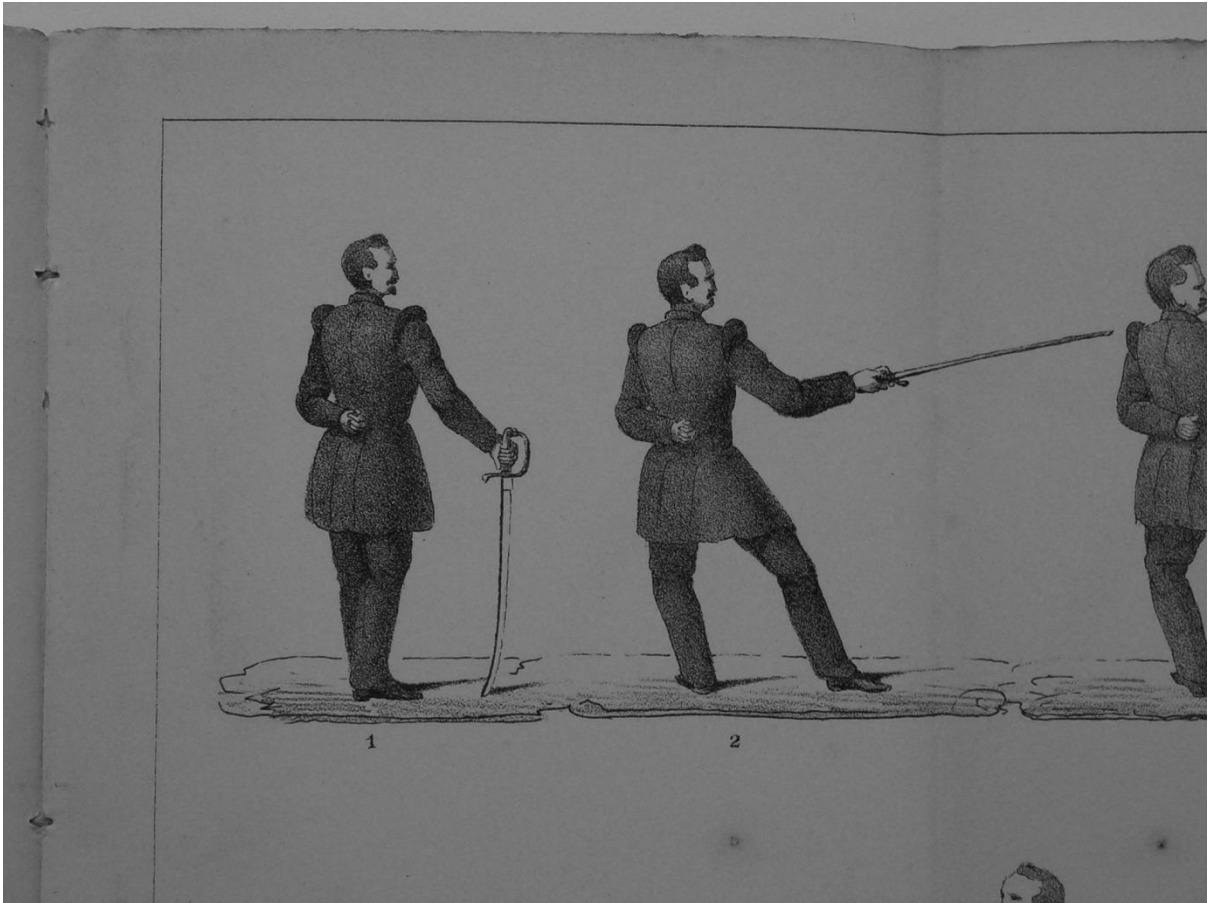
21

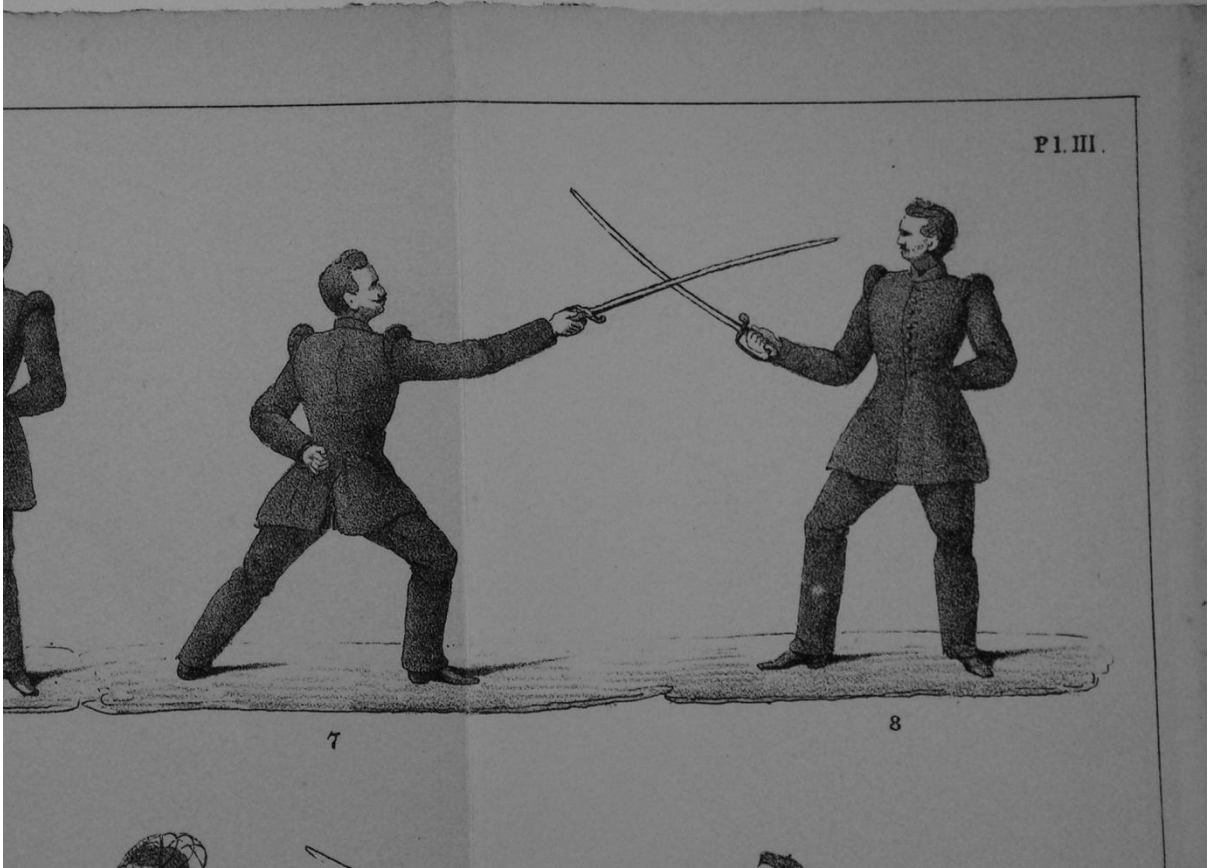
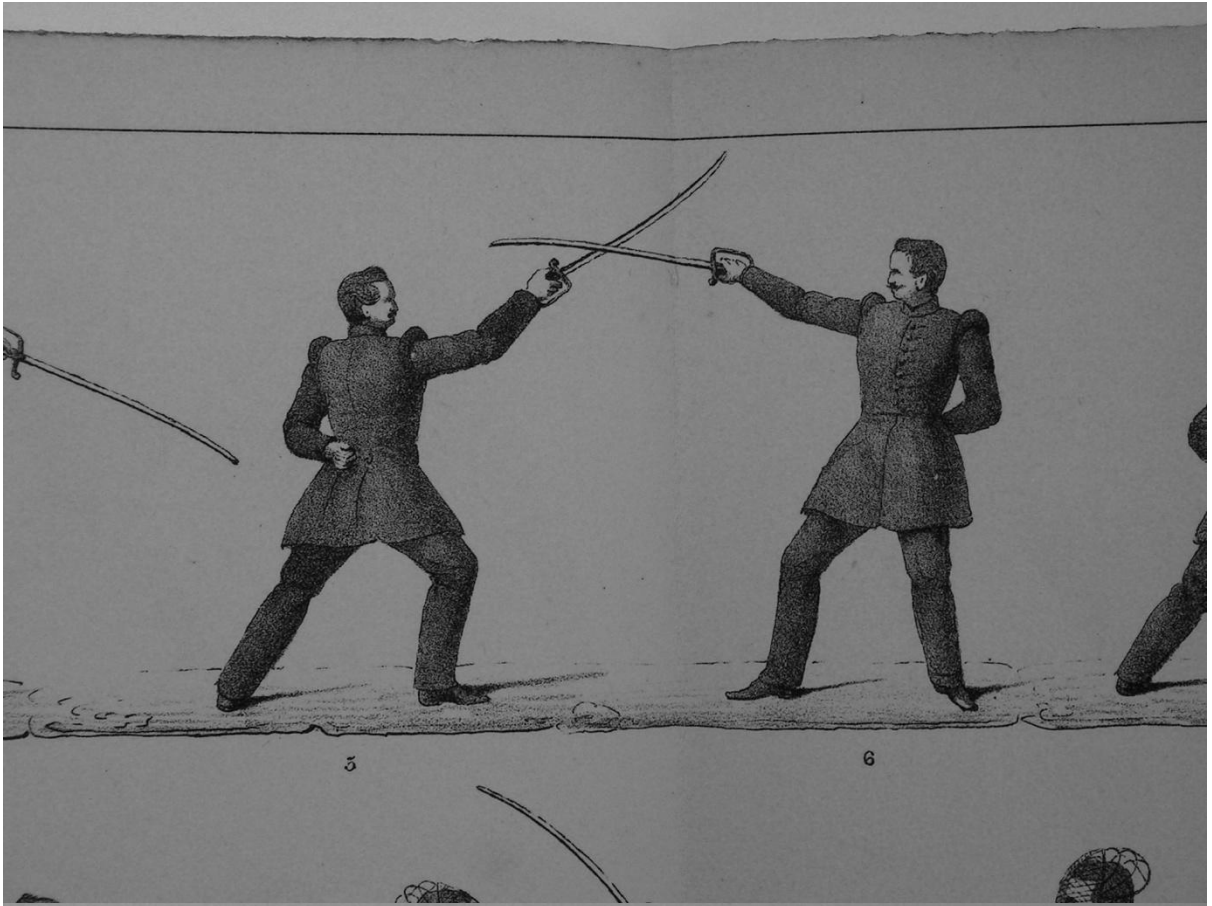
22

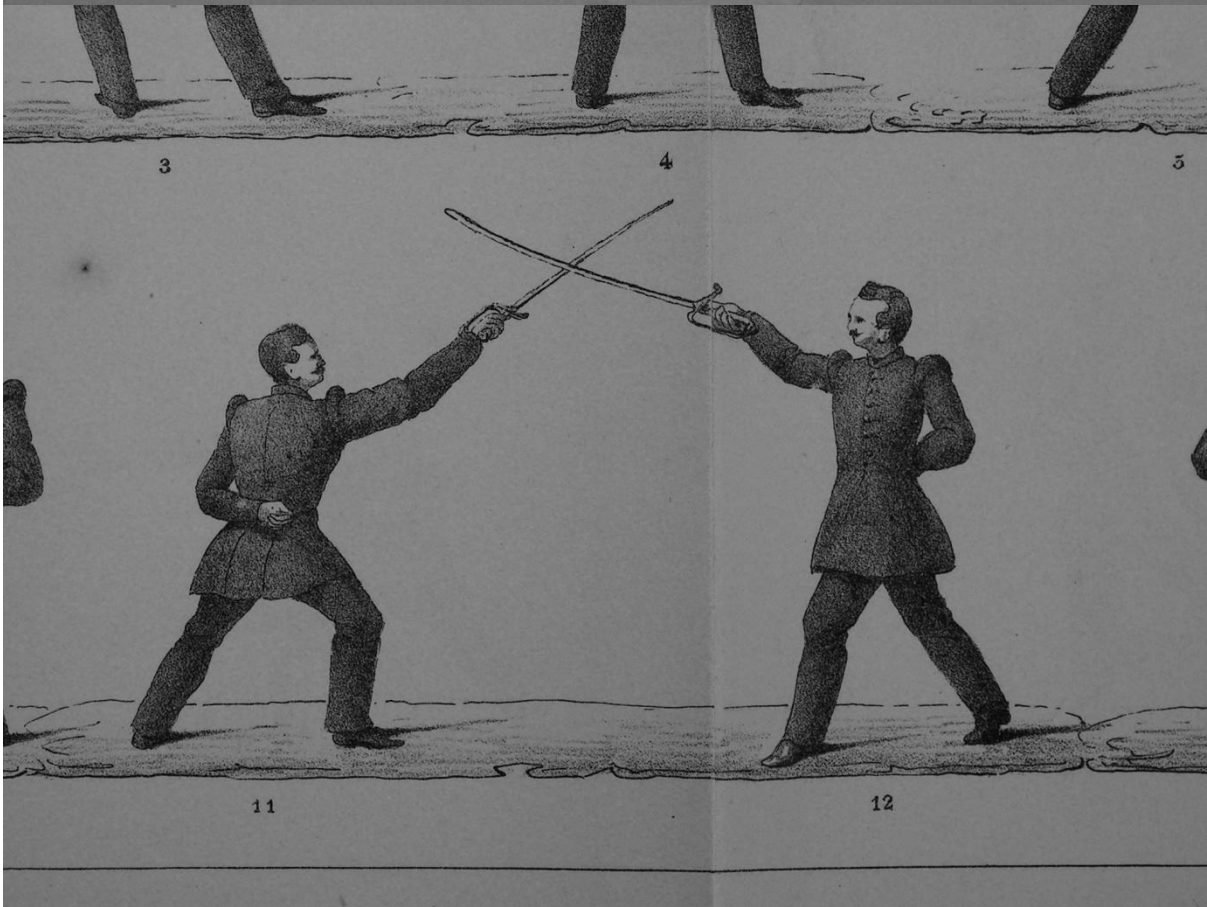
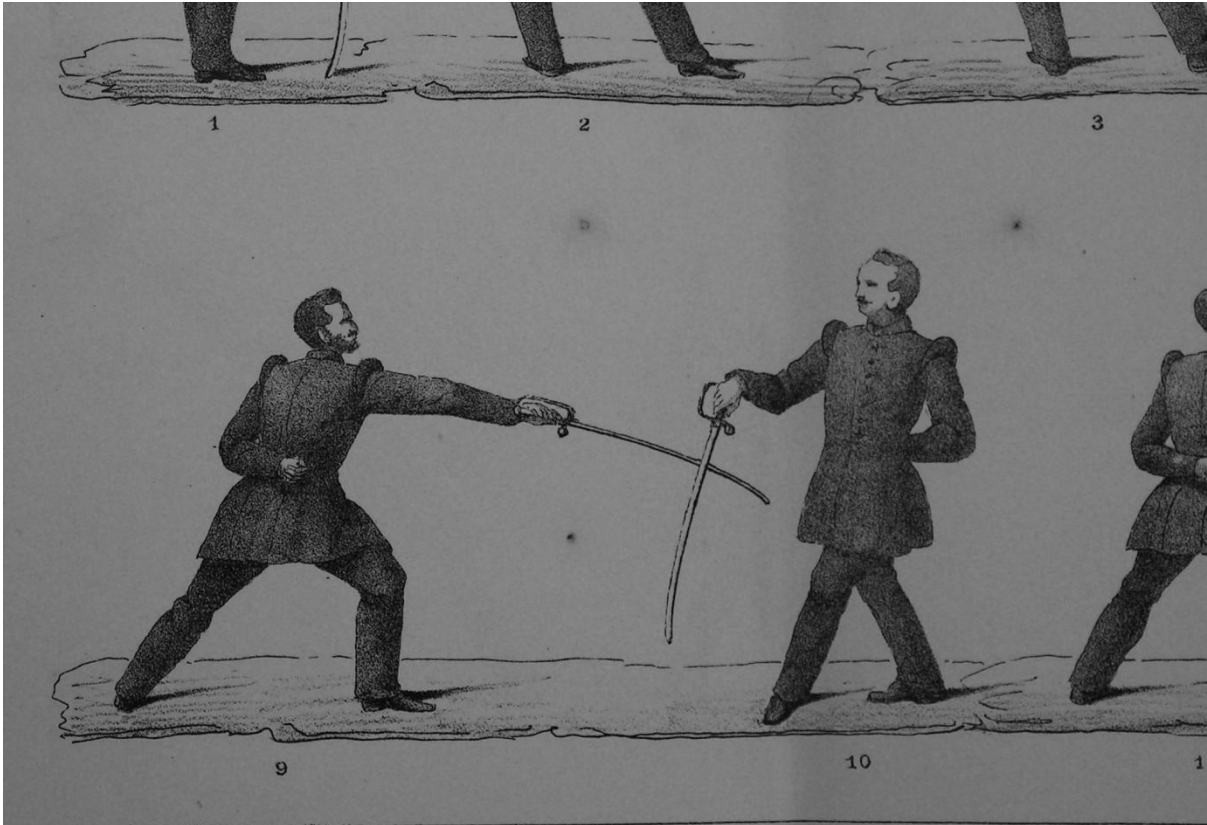

29

30

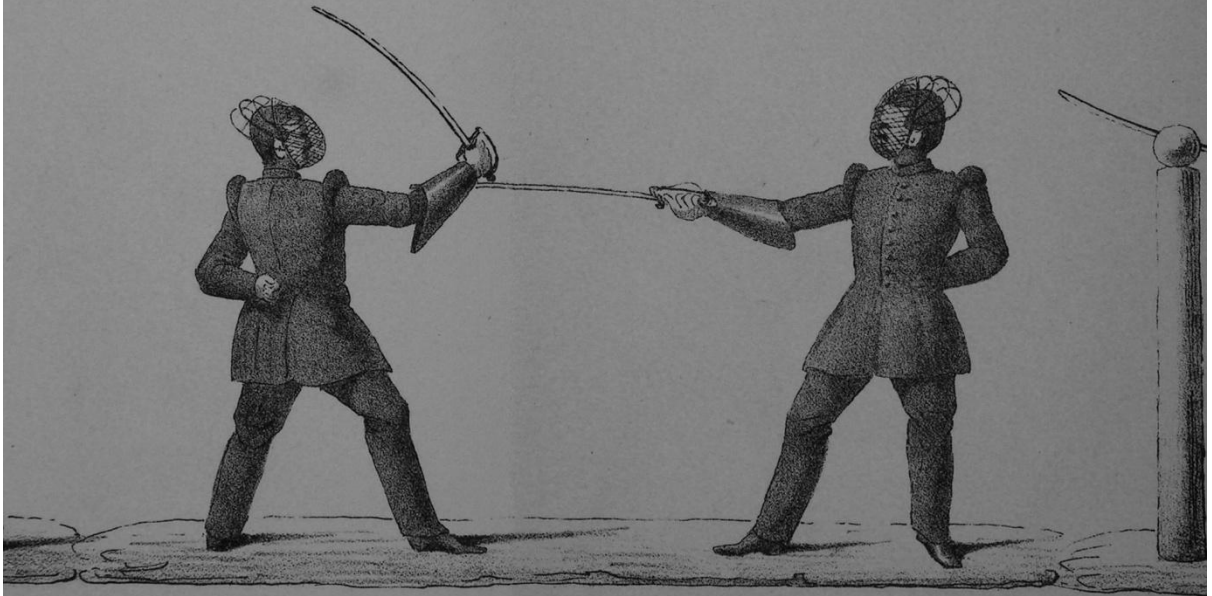

5

6

7

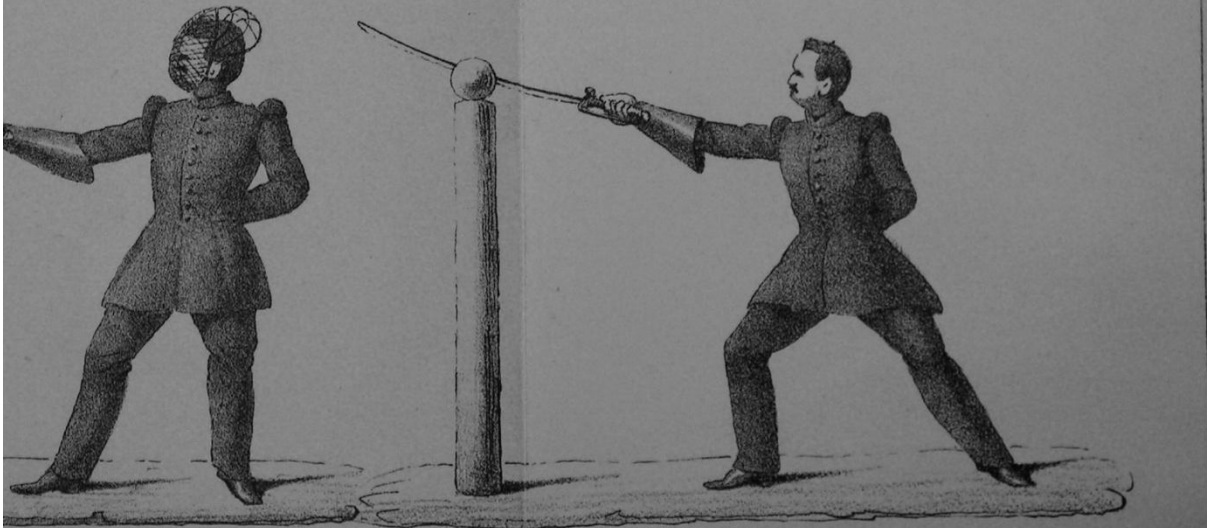
13

14

7

8

14

15.

